

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1

בפני כב' השופטת סגלית אופק

תובע

א.ב, ת"ז ...
ע"י ב"כ עו"ד אילה זר

נגד

נתבע

א.ש, ת"ז ...
ע"י ב"כ עו"ד גבעתי חיים

2

3

4

בעניין עזבון: ח.א. ז"ל, ת"ז ..., נפטרה ביום 6.4.2017

פסק דין

5

עניינו של פסק דין זה הוא הכרעה בשלוש תובענות: תובענה לצו קיום צוואה של המנוחה ח.א. ז"ל (להלן – "המנוחה") (ת"ע 20892-04-18); התנגדות למתן צו כזה (ת"ע 20875-04-18); ותובענה למתן צו קיום צוואה של המנוחה מיום 31.1.2011 (ת"ע 20922-04-18).

8

9

10

11

רקע עובדתי

12

העובדות העיקריות הרלוונטיות להכרעה הן כדלקמן:

13

14

15

1. המנוחה, ילידת 1.1.1939, ניצולת שואה, רווקה, ערירית.

16

17

2. יש למנוחה שתי אחיות: גב' ע.ז וגב' א.ש (להלן – "גב' א.ש"). הנתבע הוא בנה של גב' א.ש, והאחין של המנוחה (להלן גם – "האחין").

18

19

3. התובע עבד כמנכ"ל של מרכז סיעודי "XXX" הנמצא ברח' ... (להלן – "בית האבות"), אשר נסגר ביום 3.12.2017.

20

21

22

4. המנוחה התגוררה בשכירות בדירת 'עמידר' הנמצאת ברח' ... (להלן – "דירת עמידר").

23

24

5. בימים 11.1.2011 – 28.2.2011 אושפזה המנוחה בבית"ח איכילוב. ברקע לאשפוז אירוע מוחי או חשד לאירוע כזה, כך נראה, ובמהלכו אובחנה גם לשברים באיברי גוף שונים (נספח יב' לתצהיר הנתבע).

25

26

27

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

6. ביום 31.1.2011, במהלך האשפוז, חתמה המנוחה על צוואה בעדים (להלן – "הצוואה המוקדמת"). הצוואה נערכה ע"י עו"ד ונוטריון אבי פלדינגר, והוא ואשתו, גב' אילנה פלדינגר, גם שימשו כעדי קיום לצוואה. בצוואה זו ציוותה המנוחה את כל רכושה לאחרונה, הנתבע.
7. באותו מעמד חתמה המנוחה גם על ייפוי כח כללי המאפשר לאחיין לפעול בשמה. חתימת המנוחה על ייפוי הכח אומתה ע"י עו"ד ונוטריון אבי פלדינגר (נספח ד' לתצהיר הנתבע).
8. בתום האשפוז בבי"ח לא שבה המנוחה להתגורר בדירת עמידר בה התגוררה בשכירות, אלא עברה להתגורר במח' סיעודית בבית האבות, שם נמצאה עד יום מותה.
9. מאז מועד האשפוז בבי"ח ובמשך תקופה לאחריו, ניהל אחיין את ענייניה הכספיים של המנוחה עפ"י הרשאתה הנ"ל, וכן נהג למשוך כספים מחשבון המנוחה בבנק לאומי, באמצעות כרטיס כספומט שנמסר לו לצורך תשלום הוצאותיה.
10. ביום 15.11.2012, לאחר שהנתבע לא מסר למנוחה דפי חשבון עדכניים עפ"י דרישתה, התייצבה המנוחה בבנק. לאחר שגילתה המנוחה, כי נמשכו מחשבונה כספים, שלא בידעתה או בהסכמתה, ביטלה, על אתר, את כרטיס הכספומט והזמינה כרטיס חדש אותו מסרה לידי מנהל בית האבות.
11. ביום 20.11.2012 הוזמן אחיין לבירור בעניין משיכת הכספים במשרדי הנהלת בית האבות. בתום שיחה שהתקיימה במעמד הצדדים והמנוחה, חתם אחיין על התחייבות בכתב להחזיר את הכספים שמשך מהחשבון (נספח ה' לתצהיר התובע), וכן על הצהרה בכתב בדבר תכשיטים של המנוחה שמוחזקים על ידו (שם, נספח ה'2).
12. מאז, חדל אחיין לטפל בענייני המנוחה, ואלה הועברו, לבקשתה, לטיפולו המלא של מנהל בית האבות ביום 5.11.2014 (נספח ו' לתצהיר הנתבע).
13. ביום 4.6.2015 חתמה המנוחה על צוואה בעדים (להלן – "הצוואה" או "הצוואה המאוחרת"). צוואה זו נערכה ע"י עו"ד אייל כהן, ונחתמה בפני שני עדי קיום, עובדי בית האבות: גב' ג.ג. ומר ד.א. בצוואה זו ציוותה המנוחה את כל רכושה למנהל בית האבות. נסיבות עריכת הצוואה והסיבה העומדת מאחוריה יפורטו בהמשך פסק הדין.
14. ביום 13.11.2016 הפקידה המנוחה את הצוואה המאוחרת אצל האפוטרופוס הכללי במשרד המשפטים.
15. ביום 27.11.2016 המנוחה העבירה למנהל בית האבות כספים בשיק בנקאי ע"ס של 200,000 ₪ (נספח יז' לתצהיר התובע).

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

16. ביום 6.4.2017 נפטרה המנוחה והלכה לבית עולמה.

ההליכים המשפטיים

17. מנהל בית האבות ביקש לקיים את הצוואה המאוחרת ביום 4.5.2017 (ת"ע 20892-04-18).
האחיין ביקש לקיים את הצוואה המוקדמת ביום 24.5.2017 (ת"ע 20922-04-18) וכן הגיש
התנגדות לקיומה של הצוואה המאוחרת ביום 20.8.2017 (ת"ע 20875-04-18).

18. ביום 25.12.2017 הודיע נציג האפוטרופוס הכללי, כי אין בדעתו להתערב בהליכים.

19. ביום 15.3.2018 הועבר בירור התובענות לביהמ"ש מכוח הוראת סעיף 67א(א)(1) לחוק
הירושה, התשכ"ה-1965 (להלן – "חוק הירושה").

20. ביום 19.6.2018 ניתן, בהסכמת הצדדים, צו לבי"ח איכילוב להמציא למנהל בית האבות
תיעוד רפואי של המנוחה בהתייחס לשנת 2011, שאז נחתמה הצוואה המוקדמת.

21. הצדדים ומצהירים מטעמם הגישו תצהירי עדות ראשית מטעמם: האחיין ביום 6.1.2019
ומנהל בית האבות ביום 3.2.2019.

22. האחיין זימן לעדות נציגה של חב' קדישא (בקשה מס' 15). כמו כן, ביקש הזמנת מסמכים
(העתק הסכם שכירות ברח' XXX והסכם שנחתם עם בית אבות ברח' XXX הקשור להצבת
שלט ע"ש המנוחה (בקשה מס' 18).

23. התקיימו חמש ישיבות הוכחות במהלכן נשמעו חקירות, כדלקמן:

עדי התביעה – עו"ד **אייל כהן**, עורך הצוואה המאוחרת (להלן – "עו"ד כהן") (עמ' 4-11
לפרו' מיום 17.3.2019); גב' **ט.א.**, עו"ס בית האבות (להלן – "עו"ס א'") (עמ' 11-26 לפרו'
מיום 17.3.2019); גב' **ג.ג.**, אם בית של בית האבות ומי ששימשה כעדה לצוואה המאוחרת
(להלן – "ג'") (עמ' 27-36 לפרו' מיום 17.3.2019); מר **ז.מ.**, מנהל אדמיניסטרטיבי בבית
האבות (להלן – "מ'") (עמ' 33-44 לפרו' מיום 26.5.2019); מר **ד.א.**, מטפל ומסייע
בפיזיותרפיה בבית האבות ומי ששימש כעד לצוואה המאוחרת (להלן – "ד.א'") (עמ' 44-
48 לפרו' מיום 26.5.2019); **התובע** (להלן גם – "א.כ'") (עמ' 27-47 לפרו' מיום 22.9.2019;
עמ' 31-42 לפרו' מיום 10.2.2020).

עדי ההגנה – גב' **ח.ש.**, אשת האחיין (עמ' 43-45 לפרו' מיום 10.2.2020); גב' **ר.ב.**, בת דודה
של המנוחה (להלן – "ב'") (עמ' 5-15 לפרו' מיום 18.3.2019); גב' **א.ש.**, אם האחיין (עמ'
15-24 לפרו' מיום 18.3.2019); עו"ד **אבי פלדינגר**, מי שערך ושימש כעד לצוואה המוקדמת
(להלן – "עו"ד פלדינגר") (עמ' 25-31 לפרו' מיום 26.5.2019); גב' **אילנה פלדינגר**, עדה
לצוואה המוקדמת (להלן – "גב' פלדינגר") (עמ' 31-33 לפרו' מיום 26.5.2019); גב' **ר.ט.ב.**,

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

נציגת חברת קדישא (עמ' 27-30 לפרו' מיום 10.2.2020); **הנתבע** (להלן גם – "א.ש.") (עמ' 45-53 לפר' מיום 10.2.2020).

24. גב' נ.ג., חברתה של המנוחה, הגישה תצהיר מטעם מנהל בית האבות. אולם, היא לא התייצבה להיחקר על תצהירה. משכך, אני מורה על הוצאת התצהיר מהתיק.

25. הצדדים הגישו סיכומים בכתב, והתובע הוסיף והגיש "בקשה להתעלם מטענות אשר נטענות לראשונה בכתב סיכומי התשובה ולחלופין לאפשר למבקש להגיש כתב תשובה לנושאים אלה" (בקשה מס' 28), אשר תידון להלן, וכעת ניתן פסק הדין.

תמצית טענות הצדדים

26. בסיכומים העלה האחין, המתנגד לקיום הצוואה, טענה אחת ויחידה לפיה הוכח שהתקיימו תנאי סעיף 30 לחוק הירושה, דהיינו כי מנהל בית האבות השפיע על המנוחה לערוך את הצוואה והשפעתו הייתה "השפעה בלתי הוגנת" עליה למדים משלל נתונים.

27. בסיכומים דחה מנהל בית האבות, מבקש קיום הצוואה, את הטענה. לטענתו, הצוואה נעשתה ביוזמתה ומרצונה החופשי של המנוחה, שראתה בו בן משפחה לכל דבר ועניין, הוקירה לו תודה, ורצתה לגמול לו כספית ולהוריש לו את רכושה; מכורח המציאות נרקמה מע' יחסים הדוקה בין המנוחה ומנהל בית האבות, אך אין השפעה לא הוגנת, והצוואה נכתבה בכובד ראש ובנסיבות חמורות בהן גילתה המנוחה כי האחין ובני המשפחה מעלו באמונה וגזלו ממנה כספים.

דיון והכרעה

בקשה מס' 28

28. בבקשה מיום 14.7.2020 טען התובע, כי סיכומי התשובה מכילים טענות שנטענו לראשונה ומהווים הרחבת חזית אסורה. לפיכך, עתר להורות על מחיקת טענות חדשות ולחלופין לאפשר לו להשיב עליהן.

29. תשובה הוגשה ביום 29.7.2020 ותגובה הוגשה ביום 4.8.2020.

30. לאחר שעיינתי בטענות הצדדים בעניין זה ובחנתי את הסיכומים, לא מצאתי כי יש ממש בטענות התובע. ככל שיש פער בין עדות הנתבע לבין האמור בהתנגדות שהגיש או בתצהיר עדות ראשית (לעניין ידיעת המנוחה על מחלת אשתו או לעניין ידיעתה על משיכת הכספים על ידו או כל עניין אחר), הרי שהמקום לעלות את הדברים הוא במסגרת הסיכומים, כפי שהשכיל התובע לעשות.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

31. באשר לטענה כי ננקטה לשון מבזה ומאשימה, אף התובע נקט לשון דומה, לא חסך מילים והאשים את הנתבע בגזל ומעשה מרמה (ר', למשל, ס' 6, ו-7א' לסיכומי התובע). מכל מקום, משכל ההתנגדות מבוססת על עילה של השפעה בלתי הוגנת, הרי שהיא מושתתת על חוסר הוגנות והשפעה פסולה.

32. לפיכך, הבקשה נדחית.

השפעה בלתי הוגנת – מתווה משפטי

33. סעיף 30(א) לחוק הירושה קובע: "הוראת צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי הוגנת, תחבולה או תרמית – בטלה".

34. מטרת סעיף 30 לחוק הירושה כמו מטרת כל דיני הצוואות היא כיבוד רצונו של המת [נע"א 1212/91 קרן לב"י נ' בינשטוק, פ"ד מח(3) 705 (1994)]. "מתוך כך אנו נדרשים לגילוי רצונו האמיתי והחופשי של המצווה בשעת חתימת צוואתו, רצון שהוא פרי החלטתו העצמאית, להבדיל מרצון שהוכתם ונרמס בשל השפעה שאינה הוגנת. עצם העובדה שאנו מודעים לרצונו של המנוח אין די בה, עלינו להוסיף ולבחון האם עסקינן ברצון חופשי להבדיל מרצון המונע מלחץ או השפעה חריגה ולא ראויה של אחר" [נעמ"ש (מרכז) 39988-09-17 ש. נ' ש (27.12.2018), פסקה 22; עמ"ש (ת"א) 48729-03-19 ב.י.פ. נ' א.פ (17.11.2019), פסקה 39].

35. בע"א 133/84 רכטמן, עו"ד נ' זיסמן, פ"ד לט(4) 769, 772-773 (1986) הבהיר כבי' השופט שמגר: "...מה שהמחוקק ביקש למנוע הוא מתן התוקף לצוואה, שלא נערכה מרצונו החופשי ולפי החלטתו העצמאית של המצווה אלא לפי התכתיב של אחר, בעקבות האיום של אחר או על-ידי ניצול בלתי הוגן של הנסיבות על-ידי אחר. אין בכך, כמובן, כדי למצות את מיגוון הנסיבות, שבהן יכולה להישמע טענה המעוגנת בסעיף 30, אך, כאמור כאן, הדרך של ההשפעה ונסיבות הפעלתה יכול להיות בהן כשלעצמן כדי ליצור אותם מרכיבים, המצביעים על כך שהצוואה אינה פרי רצונו של המצווה אלא פרי רצונו של מי שהשפיע עליו, ושהכתיב לו למעשה את ההסכמה... כמוזכר, נוצרת, למשל, מערכת נסיבות כאמור, כאשר מי שמשפיע על המצווה מנצל את תלותו, חולשתו או חוסר יכולתו של המצווה; השפעה המביאה לבטלות צוואה היא, למשל, השפעה שביטויה בלחץ מילולי על אדם חולה, חלש ותשוש, שאין לו כוח להתנגד, המביא את המצווה לכך שהוא מסכים לאמץ דעתו של האדם המשפיע. הסכמה בנסיבות כאלה ניתנת בלית ברירה ובשל חוסר הכוח להתנגד או להתמודד עם ההשפעה בשל מצבו של המצווה או בשל תלותו במי שמשפיע עליו. אך מובן, שאין לראות באמור לעיל אלא הדגמה ולא תיאור ממצה".

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

36. יש להבחין בין השפעה, כשאלה עובדתית, אם הייתה כזו אם לאו, לבין אי ההגינות שבהשפעה, כשאלה ערכית נורמטיבית, שביהמ"ש קובע עפ"י מושגים של מוסר אישי/ חברתי, כשהוא מכוון דעתו לרצונו האמיתי של המצווה [ע"א 4902/91 גודמן נ' ישיבת שם בית מדרש גבוה להוראה ודיינות, פ"ד מט(2) 441 (1995) (להלן – "פרשת גודמן"); שוחט, גולדברג ופלומין, "דיני ירושה ועזבון", מהדורה שיטית מורחבת, תשס"ה-2005, עמ' 100].

37. יוער, כי הכרעה בשאלה אם הופעלה השפעה בלתי הוגנת על המצווה קשה במיוחד כאשר העובדות מצביעות על קיומה של השפעה בפועל, אך מערכת היחסים בין המצווה למשפיע על רצונו היא מערכת יחסי גומלין, שבה סייע "המשפיע" למצווה ותמך בו בשעותיו הקשות, ויש יסוד לקבוע כי המצווה אכן חש רגשי הכרת תודה ורצון כן לגמול למיטיבו [ע"א 5640/92 אלוני נ' באומן, פ"ד מט(5) 373 (1996); ע"א 1099/90 שילה שרונה ואח' נ' שאול שרונה, פ"ד מז(4) 785, 794 (1993)]. "במקרים רבים יש בחומר הראיות תימוכין לסברה שהצוואה משקפת רגשות חיבה וקרבה או הכרת תודה שרחש המוריש לאדם מסוים, בשל העזרה שהגיש לו זה בחייו או בשל הקרבה ששררה ביניהם, וזו הסיבה לכך שהוריש לאותו אדם, ולו בלבד, את כל רכושו עלי אדמות (ראה, למשל, ע"א 851/79, 160/80 הנ"ל, בעמ' 106). קרבה או עזרה כאלה אינן פסולות, ואף יש בהן כדי להשפיע על תוכנה של הצוואה, אין בהן משום 'השפעה בלתי הוגנת', שהרי לא כל השפעה אפשרית היא פסולה, לא ראויה ובלתי הוגנת".

הנטל להוכחת קיומה של השפעה בלתי הוגנת

38. הנחת המוצא של חוק הירושה היא שהצוואה כשרה. ואכן, מעיון בצוואה, כמסמך כתוב, נראה שמדובר בצוואה תקינה מבחינה פורמאלית.

39. ככלל, בהיעדר פגם צורני בצוואה, הנטל להוכיח כי מצווה עשה את צוואתו מחמת השפעה בלתי הוגנת, נשאר מוטל על הטוען לקיומה של השפעה בלתי הוגנת, וכל ספק בעניין זה פועל לטובתו של מבקש הקיום [ע"א 190/68 סוטיצקי נ' קלינברוט, פ"ד כב(2) 138 (1968)].

40. לכלל זה קבעה הפסיקה חריג, שחל בנסיבות מיוחדות, כאשר התקיימה תלות יסודית ומקיפה של המצווה בנהנה, והוראת הצוואה השנויה במחלוקת היא בעליל לטובת הנהנה, נטל הבאת הראיות יעבור אל המבקש את קיום הצוואה [דנ"א 1516/95 מרום נ' היועמ"ש, פ"ד נב(2) 813 (1998) (להלן – "פרשת מרום"). וכפי שסוכמה ההלכה בע"א 3828/98 מיכקשווילי נ' מחקשווילי, פ"ד נד(2) 337, 342 (2000): "...תלות מוחלטת של המצווה בזוכה יוצרת חזקה עובדתית, שלפיה הצוואה נערכה מחמת השפעה בלתי הוגנת, דבר המעביר את הנטל לסתור חזקה זו על המבקש את קיום הצוואה".

41. תכליתה של החזקה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת במצב של "תלות מקיפה ויסודית", להקל על המתנגד את משא הראיות, הגם שנטל זה הוא ברמה של מאזן ההסתברויות: "שכן במקרים רבים אין בידי כל אפשרות מעשית לשכנע באמצעות

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

ראיות ישירות שהמצווה עשה את צוואתו בהשפעתו הבלתי הוגנת של הנהנה" (ש'
שוחט, פגמים בצוואות, מהדורה שלישית, התשע"ו-2016, הוצ' סדן, עמ' 203 (להלן
– "שוחט"); עמ"ש (ת"א) 48729-03-19 ב.י.פ. נ' א.פ. (17.11.2019) פסקה 3 לפסק
הדין של כב' השופט שוחט).

על המתנגד להביא ראיות המוכיחות שמתקיימים לכאורה התנאים להקמת החזקה:
"לאמור כי תלותו של המצווה בנהנה, עובר לעשיית הצוואה, הינה כה יסודית
ומקיפה, עד שניתן, באופן סביר, להניח שרצונו החופשי נשלל, וכי כשערך את
הצוואה, שהינה בעליל לטובת הנהנה, פעל המצווה בהשפעתו של האחרון (ראו
"פרשת מרום", שם, עמ' 832). בהקשר זה, אין די בחשד גרידא להקמת החזקה. יש
צורך בראיות משמעותיות להקמת תשתית עובדתית בדבר קיומה של החזקה. עם זה,
באשר לתוכן של הראיות, די בראיות נסיבתיות מהן עולה מסקנה מבוססת וממשית
לקיומה של חזקה להשפעה בלתי הוגנת" [עמ"ש (ת"א) 55098-12-11 א.נ. עו"ד נ'
א.ד. (לא פורסם, 24.10.2013) הובא במסגרת רמ"ש (ת"א) 27644-11-17 מ.מ.ח. נ' ת.מ.
(26.3.2018) (להלן – "פרשת מ.מ.ח.")].

42. עוד נקבע בפסיקה, כי קיומו של דפוס יחסים מיוחד בין המצווה לנהנה, כגון: עו"ד-לקוח,
רופא-חולה, נאמן-נהנה, אפוטרופוס-אדם שמונה לו אפוטרופוס וכיוצ"ב, הינו שיקול
בעל משמעות רבה לצורך הקמת החזקה שבעובדה בדבר השפעה בלתי הוגנת יכול להקים
חזקה שבעובדה בדבר השפעה בלתי הוגנת, תוך שנקבע כי: "במקרה כזה תידרש מידה
פחותה יותר של ראיות לצורך הקמת החזקה שבעובדה בדבר השפעה בלתי הוגנת.
עם זה, אין כל הוראה בדין או בהלכה הפסוקה הקובעת כי מקום שמתקיים דפוס
יחסים מיוחד שכזה וקמה החזקה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת, הדבר טומן
בחובו עבור מבקש קיום הצוואה עמידה בנטל כבד יותר מאשר נטל הבאת הראיות"
[עמ"ש 55098-12-11 הנ"ל בעמ' 7; פרשת מ.מ.ח. בעמ' 3].

המבחנים לקיומה של החזקה בדבר השפעה בלתי הוגנת

43. בפרשת מרום נסקרו ארבע אבני בוחן שיש בהן כדי לסייע בהכרעה בשאלה אם אכן קמה
חזקה בדבר השפעה בלתי הוגנת, כדלקמן:

א. **מבחן התלות והעצמאות** - האם המצווה, בתקופה הרלוונטית לעשיית הצוואה, היה
עצמאי הן מבחינה פיזית והן מבחינה שכלית-הכרתית, ועד כמה [פרשת מרום, עמ'
827].

ב. **מבחן התלות והסיוע** - במקום שהתברר שהמצווה לא היה עצמאי ונזקק לסיוע הזולת,
יש לבחון את טיב הסיוע שניתן לו, את היקפו ואת מידת התלות של המצווה באותו
סיוע, וממילא במי שהעניק לו אותו [ע"א 133/84 רכטמן נ' זיסמן, פ"ד לט (4) 769
(1986); ע"א 733/88 אהרוניאן נ' אהרוניאן, פ"ד מה(5) עמ' 705 (1991); ע"א

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 18-04-20892 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 18-04-20922 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 18-04-20875 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

157/89 ששון נ' מרזב, פ"ד מו(2) 209 (1992); עד' (ח"י) 2960/02 עיזבון המנוח
א.ה. ז"ל נ' ה.ד. ואח' (9.11.2005).

ג. **מבחן קשרי המצווה עם אחרים** - זהו מבחן משנה למבחן התלות והסיוע. בידודו של המצווה וניתוקו מאחרים מגבירים את התלות שלו בנהנה. הסיבה לניתוק ולבידוד לא רלוונטית, וככל שיתברר כי בתקופה הרלוונטית לעריכת הצוואה היה המצווה מנותק לחלוטין מאנשים אחרים, או שקשריו עם אחרים היו מועטים ונדירים, תתחזק ההנחה שהמצווה אכן היה תלוי בנהנה"ן פרשת מרום, עמ' 829; ת.ע. (ת"א) 5690/99 עזבון המנוח ש.י. ז"ל נ' ש.ד. (5.9.2006).

ד. **מבחן נסיבות עריכת הצוואה ומעורבות בהכנה** - מעורבות פחותה בעריכת הצוואה, שאינה מגעת כדי פסילתה עפ"י סעיף 35 לחוק הירושה, יכול שתהווה אינדיקציה לקיומה של השפעה בלתי הוגנת [פרשת מרום עמ' 829; ת"א 73878/04 אלקסיק ג'ויס ואח' נ' סטרנשטיין (12.2.2006)].

44. מבחני עזר אלה לא מהווים רשימה סגורה; אין הכרח שיתקיימו כולם, ואף ניתן לעשות שימוש במבחנים נוספים בהתאם לנסיבות הנידונות [ע"מ (ת"א) 1100/05 פלוני נ' פלונית (6.4.2009)].

45. באשר לשימוש במבחנים אלה, הרי שמתחייבת זהירות רבה "תוך הבנה שבתלות כשלעצמה, אין משום ראיה מספקת לקיומה של השפעה בלתי-הוגנת ואף לא להקמת חזקה בדבר קיומה. מהיותו של המצווה בלתי-עצמאי (מבחן העצמאות) ניתן להסיק תלותו באחר, אך בהיותו תלוי באחר, אין להסיק כי את צוואתו לטובת האחר עשה מתוך השפעה בלתי-הוגנת. לא התלות היא העיקר, אלא ההסתברות שהתלות שללה את רצונו החופשי של המצווה. הוא הדין בכל המבחנים האחרים. תלותו של המצווה בסיועו של האחר, אינה בהכרח שוללת את רצונו החופשי. כך הוא גם ביחס לבחינת קשריו של המצווה עם אחרים, ואף בהסקת מסקנות מנסיבות עריכת הצוואה" [ע"מ (ת"א) 1100/05 פלוני נ' פלונית (6.4.2009)].

המבחנים לסתירת החזקה בדבר השפעה בלתי הוגנת

46. ככל שתקום החזקה בדבר השפעה בלתי הוגנת, אזי עובר נטל הבאת הראיות למבקש הקיום, ועליו ליישב את קיומן של אותן נסיבות שהוכחו עם היעדרה של השפעה בלתי הוגנת (שוחט, עמ' 213). וכפי שנקבע בעמ"ש 55098-12-11 הנ"ל בעמ' 11: "מבקש הקיום יכול לעמוד בנטל זה באמצעות הבאת ראיות לסתירת החזקה, ולחלופין באמצעות שלילת קיומו של אלמנט חוסר ההגינות בנסיבות הנטענות, דבר שיש בו כדי לנטרל את "העוקץ" - "ארס" המלווה את "ההשפעה", שלכשעצמה יכולה להיות גם לגיטימית".

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

47. בפרשת מרום (עמ' 841-845) הציע ביהמ"ש העליון מס' מבחנים שיישומם שונה ממקרה למקרה, ויש בהם כדי לסייע בידו של מבקש הקיום לעמוד בנטל הבאת הראיות שהועבר אליו, כדלקמן:

א. **מבחן הקרבה הרגשית** – יש לבחון מה היה יחסו הרגשי של המצווה כלפי הנהנה, כשקיומו של יחס רגשי חיובי מחליש את האפשרות לתלות והשפעה בלתי הוגנת. הקרבה הרגשית יכולה להיבחן על סמך מהות היחסים שבין המוריש לנהנה וכן גורמים נוספים כגון אורך תקופת הקשר או קירבה משפחתית.

ב. **מבחן הנישול** – נישול של יורש או גריעה מחלקו אינה ראיה לקיומה של השפעה בלתי הוגנת, אולם לעובדות שברקע הנישול עשויה לעיתים להיות משמעות. "קיומו של מניע שלא לתת (הרצון לנשל את הקרובים) עשוי להתיישב עם קיומו של מניע לתת (הרצון לזכות את הנהנה) ולתמוך בהערכה שהצוואה משקפת את רצון המצווה... עם זאת, שלילת קיומו של מניע נראה לעין לנישול היורשים החוקיים עשוי לתמוך באפשרות שהצוואה נעשתה עקב השפעה בלתי הוגנת" [פרשת מרום, עמ' 842].

א. **מבחן השימוש לרעה בתלות** – יש לבחון אם הנהנה ניצל את תלותו של המצווה במטרה להשפיע עליו בנושא עריכת הצוואה.

ב. **מבחן ההשפעה המותרת** – יש להבחין בין הנסיבות החיצוניות המצביעות על השפעה לגיטימית וטבעית של הנהנה על רצונו של המצווה או על התנהגות של הנהנה שגרמה להכרת טובה של המצווה כלפיו, ובין נסיבות שיש בהן כדי לעורר חשש להשפעה בלתי הוגנת אשר יש בה כדי לפגוע ברצונו החופשי של המצווה והוכחתה תביא לביטול הצוואה (שווחט, עמ' 216).

ג. **מבחן הגיונה של הצוואה** – יש לבחון האם הצוואה סבירה על פי הבנת השופט את הגיונו של המצווה "מן הראיות הבאות לפני בית-המשפט, במסגרת הדיון בתוקפה של הצוואה, קרוב שתצטייר בפניו תמונת חייו של המצווה עובר לכתובת הצוואה, קשריו החברתיים, ערכיו והעדפותיו; ויעלה בידו לבדוק אם הצוואה, מנקודת מבטו המשווערת של המצווה, נראית לכאורה הגיונית. תשובה חיובית לשאלה זו תחזק את ההערכה כי הצוואה משקפת את רצון המצווה... מנגד, כאשר תוכן הצוואה נראה בלתי סביר, יש מקום לבדוק היטב את כשרות הצוואה..." [פרשת מרום, עמ' 844].

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

מן הכלל אל הפרט

קיומו של דפוס יחסים מיוחד בין המנוחה לתובע

48. המנוחה התגוררה בבית האבות בתקופה מיום 1.3.2011 עד פטירתה ביום 6.4.2017, קרי במשך כשש שנים. המדובר במוסד המיועד לקשישים סיעודיים, היינו מי ש"זקוקים לעזרה מלאה" (עו"ס א', ש' 29-30).

49. עצם מגוריה של המנוחה בבית האבות יצר תשתית להיווצרותו של דפוס יחסים מיוחד, שאיפשר למעשה למנהל בית האבות שליטה מלאה על חיי המנוחה, כל מהלכיה וסדר יומה. על כך ניתן ללמוד מפסק הדין ברע"א 617/08 מלון עדן נהריה בע"מ נ' יוסף קטל (21.9.2014) אליו הפנה ב"כ הנתבע, שם נקבע: "בהקשר אחרון זה הטעימה כב' השופטת וסרקרוג כי דיני ההשפעה הבלתי הוגנת מכירים בכך שכאשר בין צדדים לחוזה קיימים יחסי אמון מיוחדים, או תלות – קמה הנחה משפטית בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת. כאלה הם, לגישתה של כב' השופטת וסרקרוג, יחסי האמון והתלות הנוצרים בין קשישים השוהים בבתי אבות, לבין מנהלי בית האבות ועובדיהם".

50. אמנם, התובע עמד על כך שאימו היא הבעלים של בית האבות ואילו הוא משמש רק בתפקיד המנהל (התובע, עמ' 33, ש' 6). עם זאת, התשתית הראייתית מלמדת, כי התובע נתפס בעיני אחרים, ובוודאי בעיני עצמו, כבעלים, על אף שפורמאלית כאמור אינו רשום בעל מניות בחברה (התובע, עמ' 32, ש' 31-32). על כך למדים מפרסום באתר אינטרנט "דן ייעוץ והכוונה לקשיש" של התובע שם נכתב: "אני א.כ, מייסדי XXX, מנהל ובעלים של בית אבות "XXX" לשעבר..." (נ/8); וכן ממכתב שכתבה עו"ס א' לבנק דיסקונט בו תיארה את התובע כ"בעל המוסד" (נספח ח' לתצהיר התובע מכתב מיום 5.11.2014).

51. בין אם התובע הוא הבעלים של בית האבות ובין אם הוא משמש בתפקיד מנהל בלבד, אין בכך כדי לגרוע או להקהות מיחסי התלות שנוצרו בינו לבין המנוחה. ככלמד מעדויות התובע והעדים מטעמו, כי במהלך שנות מגוריה של המנוחה בבית האבות נרקמה מערכת יחסים בלתי שגרתית בינה לתובע, כאשר התובע מעורב בכל היבט בחיי המנוחה ודאג לספק את כל צרכיה היומיומיים עד כדי יצירת תלות מלאה, מקיפה ויסודית של המנוחה בו (ר' התייחסות בהרחבה בס' 60 להלן).

52. כמו כן, במשך השנים שימש התובע כ"אפוטרופוס בפועל" על כל ענייני הרכוש של המנוחה, כך שבפועל הוא זה שניהל את כל ענייניה הרכשיים והכספיים. בעניין זה ראו דו"ח "מעקב סעודי שוטף" ממועד הפטירה של המנוחה שם נכתב: "דווח לאח ראשי, דווח לאפוטרופוס א' ודווח לד"ר סופיה" (נ/10). מכאן, שהתובע נתפס בעיני צוות בית האבות כאפוטרופוס של המנוחה. ועל כן, ניתן לומר כי בנוסף ליחסי התלות בין המנוחה לתובע התקיימו ביניהם גם יחסי אמון.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

53. בנסיבות אלו, קיומם של יחסי תלות ואמון מיוחדים בין המנוחה לתובע מהווים שיקול לקיומה של חזקה שבעובדה בדבר השפעה בלתי הוגנת.

I האם הייתה על המנוחה השפעה בלתי הוגנת מצד התובע

54. להלן אבחן את התשתית הראייתית שהונחה בפניי, בפריזמה של המבחנים שפורטו בפרשת מרום.

א. מבחן התלות והעצמאות –

55. בבחינת טענה של השפעה בלתי הוגנת, יש חשיבות רבה למצבה הבריאותי והנפשי של המנוחה, הגם שאין טענה כנגד כשירותה לעשות צוואה במובן סעיף 26 לחוק הירושה, הרי שיש בכך כדי לשמש תמרור אזהרה באשר לאפשרות היותה נתונה להשפעה בלתי הוגנת [נ"א 5640/92 אלוני נ' באומן מט(5) 373, 381 (1996)]; כך שגם אם עסקינן במצווה שלא ניתן לקבוע לגביה כי היא "לא יודע להבחין בטיבה של צוואה", הרי שמצבו הירוד מבחינה זו מהווה נסיבה חשובה לקיומה של השפעה בלתי הוגנת בהיותו מצווה נוח להשפעה העשוי להיות תלוי במידה כזו או אחרת בנהנה [נעמ"ש (ת"א) 45610-09-12 צ' ג' א' נ' נ' ג' א' (19.5.2014)].

56. לעת שחרורה של המנוחה מאשפוז בביה"ח איכילוב נמצאה המנוחה כסובלת מ: "מצב סוציאלי בעייתי, דמנציה בינונית ושברים בגב וכתף ימין. מוגבלת מאוד בניידות ותפקוד. ברור שבמצב זה אינה מסוגלת לחזור הביתה לבד ... החולה זקוקה לעזרה רבה בכל תפקוד BADL ובניידות. לאור האמור לעיל בישיבת צוות רב מקצועית חולה הוגדרה כסעודית והומלץ המשך טיפול במוסד סעודי" (נספח יב' לתצהיר הנתבע). במצבה זה עברה המנוחה להתגורר בבית האבות.

57. בענייננו, לא נערך הליך מקיף וממצה של גילוי מסמכים רפואיים אודות מצבה הפיזי והקוגניטיבי של המנוחה לעת עריכת הצוואה. למעשה, רוב רובם של המסמכים הוגשו על ידי התובע והם כוללים בעיקר פרוטוקולים ותיעוד רפואי וסוציאלי של בית האבות (נספח כב' לתצהיר התובע).

58. עם זאת, מהתיעוד שהוצג בפניי, ניתן ללמוד כי מצבה הבריאותי של המנוחה היה רעוע, סבלה מסכרת (מטופלת באינסולין), מחלת ריאות כרונית, ירידה בראיה, הייתה מרותקת לכיסא גלגלים ונזקקה לסיוע מלא במרבית פעולות היומיום, כפי שיפורט להלן:

א. במסמך "פרוטוקול ישיבת צוות רב מקצועי" מיום 11.2.2015, מתוארת המנוחה כמי שמתניידת בעצמה בכיסא גלגלים, ומסוגלת לעמוד ולבצע הליכה בעזרת הליכון ותמיכה קלה עד 20 מ'; זקוקה לעזרה ברחצה והלבשה; מתמצאת במקום ובזמן

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 18-04-20892 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 18-04-20922 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 18-04-20875 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

והזיכרון תקין; סובלת מעודף משקל, וסכרת לא מאוזנת; קיימת החמרה במחלת
ריאות כרונית; קיימת בעיה בעיניים; זקוקה למכשיר שמיעה אך מסרבת לכך (נספח
כב' לתצהיר התובע).

ב. במסמך "הערכת רפוי בעיסוק למטופל" מיום 12.2.2015 מתוארת המנוחה כ"עצמאית
באוכל ושתיה, בכל השאר תפקודים עזרה חלקית רבה"; "משתפת פעולה
לסירוגין בתעסוקה, לרוב מעדיפה להיות בחוץ ולשבת עם מכריה/ לבד"; זקוקה
לעזרה בלבוש עליון, לבוש תחתון, רחצה ושירותים (נספח כב' לתצהיר התובע).

ג. במסמך "גיליון מעקב רפואי והוראות טיפול" של הגריאטר, דר' אלכסנדר גינזבורג,
מיום 15.4.2015, מתוארת המנוחה כמי שנזקקה לסיוע ועזרה בפעולות יומיומיות:
"קימה: לא מסוגלת לקום לבד. הליכה: צעדים ספורים בעזרת הליכון... קיימת
אי יציבות וסכנת נפילות. רחצה: עזרה מלאה... הלבשה: עליון מלא, וחלק
גוף תחתון עזרה... שליטה: לא שולטת על סוגר השתן ומחותלת...". לעומת זאת,
מבחינה קוגניטיבית מתואר מצבה של המנוחה: "שמורה מתמצאת בזמן ובמקום
מדברת לעניין. זיכרון שמור סוגים שונים. יכולת שיפוט תקין, יש תובנה למצבה
מתאימה לסידור מוסדי סיעודי ממשלתי אציין קבוע" (נספח טו' לתצהיר התובע).

ד. במסמך "מעקב בפיזיותרפיה", שנערך ביום 16.4.2015 ע"י הפיזיותרפיסטית גבי
לימור אלעד, עולה, כי המנוחה מבינה ומשתפת פעולה, מתלוננת על כאבים בגב
וברגליים, קיימת הגבלה בתנועה, רגליים בצקתיות חלשות מאוד, שיווי משקל לקוי
מאוד בישיבה ללא תמיכה, בעמידה ובניסיונות הליכה, אינה יוזמת הליכה כלל,
"אינה מסוגלת להתלבש ולהתפשט, ובזמן רחצה – אינה מנקה את עצמה –
וזקוקה לעזרת מטפל – עזרה מלאה. אוכלת ושותה בכוחות עצמה..." (ההדגשה
במקור- ס.א, נספח כב' לתצהיר התובע).

59. עיינו רואות, המנוחה הייתה תלויה פיזית בזולת ונזקקה לעזרה וסיוע רב. בנסיבות אלו,
ברי כי המנוחה לא הייתה עצמאית, לכל הפחות במישור הפיזי.

ה. מבחן התלות והסיוע –

60. מתברר, מגרסת התובע עצמו כמו גם העדויות שהובאו מטעמו, שהוא היה "המוציא
והמביא" היחיד בכל ענייני המנוחה "אך ורק א.כ סמנכ"ל המוסד מטפל בדבריה" (נספח
יא'2 לתצהיר התובע), כפי שיפורט להלן:

א. התובע ניהל את כספי המנוחה בבנקים. הוא ביצע משיכות כספים במזומן מחשבונות
של המנוחה בבנק דיסקונט ובבנק לאומי, באמצעות כרטיס האשראי שהיה ברשותו
(התובע עמ' 34, ש' 18-19; עמ' 35, ש' 9-21; עמ' 37, ש' 2; ס' 9 לתצהיר ג'; נספח ו'
לתצהיר הנתבע; נספח ח' לתצהיר התובע: מכתב מיום 5.11.2014 לבנק דיסקונט).

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

הכספים שנמשכו ע"י התובע מחשבונות המנוחה וכן ההוצאות שערך עבור המנוחה, החל מחודש 15.11.2012 ועד לפטירתה, תועדו על ידו בכתב-יד (נספח יח' לתצהיר התובע) (להלן – "רישומי ההוצאות").

ב. התובע דאג לקנות עבור המנוחה את המצרכים היומיומיים או נתן לאחד העובדים כסף שיקנו אותם עבורה (ס' 11 לתצהיר עו"ס אבירם); "ח' רצתה משהו, אמרה לא.כ. תן לג' סכום כך וכך שתקנה לה. א.כ. היה נותן לי מכיסו. ח' הייתה מבקשת מא.כ. שייתן לי... כן. הכל מא.כ. א.כ. היה מוציא ונותן לי. הייתי קונה לה סגירות פעם בשבוע..." (ג', עמ' 28, ש' 31-27); "...מה שח' רצתה ביקשה מא.כ. שייתן לי כסף ואני קיבלתי מא.כ." (ג', עמ' 21, ש' 12).

ג. התובע טיפל עבור המנוחה בהוראות הקבע השונות לתשלום עבור הוצאות אחזקת דירתה (ארנונה, מי אביבים, חשמל (נספח ז' לתצהיר התובע)).

ד. התובע טיפל בענייני גמלת סיעוד של המנוחה מול חב' הביטוח 'דקלה'. ביום 21.11.2012 נשלח מכתב לחברת דקלה (בכתב יד) בדרישה לקבל את התשלומים החסרים המהווים השתתפות במימון שהותה בבית האבות וכן הוראה כי בכל שאלה בעניין המנוחה יש לפנות לתובע. ביום 14.3.2013 נשלח לחברת דקלה מכתב נוסף (בכתב יד), האוסר מפורשות על נציגי חב' דקלה למסור לנתבע כל מידע הקשור אליה והמורה להם לפנות ב"כל בקשה או שאלה לגבי נא לפנות רק למר א.כ. .. לגבי אינפורמציה או מידע לתת רק למר א.כ." (נספח ח' לתצהיר התובע). מתברר מעדותה של עו"ס א', שהיא לא התעסקה בעניין זה בכלל ולא כתבה את המכתבים לחברת דקלה (עו"ס אבירם, עמ' 18, ש' 5-1) ולמעשה התובע טיפל בעניין לבדו.

ה. התובע פנה למשרד הבריאות לקבל הכרה בהשתתפות בהוצאות אשפוז בבית אבות עבור המנוחה ("קוד סיעודי"), וכן חתם על ערבות אישית על מנת לאפשר שתאושר בקשתה (נספח ז' לתצהיר התובע). בעקבות כך, המנוחה קיבלה קוד סיעודי ביום 1.6.2015, ועד אז שילמה באופן פרטי את עלות שהותה בבית האבות, במימון חלקי של חברת הביטוח דקלה.

ו. לצורך קבלת הקוד, התובע סייע למנוחה לפתוח חשבון חדש בבנק דיסקונט (סניף קפלן) (התובע, עמ' 42, ש' 2) "עשינו את פתיחת החשבון כדי לעזור לה להוציא קוד מימון של המדינה" (התובע, עמ' 33, ש' 26). ביום 5.11.2014 נמסר לבנק מכתב חתום ע"י התובע ועו"ס א', לפיו "הגב' ח.א מתגוררת במוסד מתאריך 28.2.2011. הגב' א' הינה רווקה ללא ילדים, אין לה כיום קשר עם בני המשפחה. בהסכמתה ובאישורה, מר א.כ., בעל המוסד, מטפל בענייניה הכספיים ודואג לצרכיה". לכך צורף כתב הסכמה מאת המנוחה, לפיו ניתנת הרשאה לתובע לטפל בענייני חשבון זה (נספח ח' לתצהיר התובע). המכתבים הנ"ל נכתבו עו"ס בית האבות (עו"ס א', עמ' 18, ש' 3-2, 7-11). לצורך פתיחת החשבון הגיעה המנוחה לסניף הבנק באמצעות אמבולנס

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

בליווי התובע "לא זוכר מי הלך. רגע. לא זוכר. יכול להיות שגם אני הייתי שם" (התובע, עמ' 33, ש' 10).

ז. התובע רכש עבור המנוחה מכשיר טלפון נייד כדי שתוכל ליצור קשר עם כל מי שהיא חפצה (ס' 16 לתצהיר עו"ס א', עמ' 26, ש' 3-2). "א.ב. קנה לה. לא היה לה כשהיא באה אלינו" (ג', עמ' 36, ש' 2; נספח כב' דוח סוציאלי מיום 28.7.2016).

התובע פעל נמרצות מול חב' עמידר על מנת שדירת עמידר תישאר בחזקתה של המנוחה (ס' 11 לתצהיר עו"ס א'), בין ע"י המשך שכירות בין ע"י רכישה (חלופת מכתבים בימים 26.2.2014 - 21.1.2016 נספח ח' לתצהיר התובע), למרות שהמנוחה לא הייתה מסוגלת להתגורר בדירה משום תנאיה (קומה שלישית בלי מעלית, אין מקום למטפל זר – נספחים יב', כא' (דוח מעקב סוציאלי מיום 1.3.2011) לתצהיר הנתבע) ומשום מצבה הפיזי של המנוחה שחששה שלא תוכל להסתדר לבדה (ר' (נספח כב' לתצהיר התובע : דוח סוציאלי מהימים 18.6.2014 – 17.9.2014, 19.1.2015), ואף המשיך עשה כן לרבות לאחר שכבר הייתה קביעה של דר' גינזבורג שהמנוחה מתאימה לסידור מוסדי באופן קבוע (נספח טו' לתצהיר התובע). בכך שימר התובע את היחס אמביוולנטי של המנוחה להחזרת הדירה וחיזק את יחסה לבית האבות (ר' נספח ח' לתצהיר התובע: מכתב מיום 2.3.2012).

ח. התובע פנה בשם המנוחה לוועדת התביעות של הקרן ילדים ניצולי השואה ביום 2.4.2015, ובעקבות כך קיבלה המנוחה תשלום חד-פעמי בסך של 2,500 אירו ביום 12.7.2016.

ט. התובע סייע למנוחה ברכישת חלקת קבר (ס' 11 לתצהיר עו"ס א'), ולצורך כך פנה ביום 22.9.2014 בבקשה בכתב לחברת קדישא, וחלקת קבר בבית העלמין בחולון נרכשה ביום 22.4.2015 (נספח ט' לתצהיר התובע). לא מן הנמנע, כי המנוחה סברה שהתובע קנה עבורה את חלקת הקבר "ח' אמרה לי שא.ב. קנה לה" (ג', עמ' 35, ש' 6).

61. עינינו רואות, התובע הוא זה שפעל וטיפל ביד רמה בכל ענייניה של המנוחה, לרבות ענייניה הכספיים והרכשיים, עוד בחייה, ממש כאילו הייתה אדם שמונה לו אפוטרופוס. יוער, כי הרושם המתקבל הוא של עשייה ומעורבות עמוקה של התובע, באופן שהוא כרך את עצמו סביב המנוחה, וניהל ופיקח באופן מוחלט ובלעדי על כל ענייניה ללא יוצא מן הכלל.

62. מכלול הנסיבות שהובאו לעיל, מצביעות על כך שהמנוחה לא הייתה עצמאית מבחינה פיזית או מבחינה כלכלית.

ו. מבחן קשרי המצווה עם אחרים –

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

63. כאמור, במהלך 6 השנים האחרונות לחייה התגוררה המנוחה בבית אבות.
64. לטענת התובע, מאז אירע משבר אמון בין המנוחה לנתבע, נמנעו בני המשפחה להגיע לבקר את המנוחה ו"היא מבחינתה, המשפחה הזו, ירדה לה מהעיניים כי ברגע הגניבה שהייתה ב-2012 כשגילינו אותה הם כבר לא הגיעו. מאז 2012 ועד הסוף הגיעו אולי פעמיים או שלוש" (התובע, עמ' 37, ש' 19-20), וגם הנתבע בא לבקר את המנוחה מאז האירוע פעמים ספורות (התובע, עמ' 40, ש' 24-27).
65. התובע תמך גרסתו בעדותה של ג', לפיה: "לקראת סוף התקופה שבה התגוררה בבית האבות בכלל לא באו אליה, אחות המנוחה גב' א.ש. הייתה מתקשרת אלי ומבקשת שאמסור למנוחה כי היא לא מרגישה טוב והיא לא תגיע לבקר אותה ואילו א.ש. הפסיק לבקר אותה מאז המקרה, מעל שנה" (ס' 8 לתצהיר ג'). בחקירה נגדית הבהירה העדה, כי אחותה של המנוחה, גב' א.ש.: "תמיד לא הרגישה טוב ואמרה שיש לה קוצב לב והיא חולה ומאושפזת" (ג', עמ' 28, ש' 7-8). כמו כן, הביא התובע את עדותו של מר מ', לפיו: "לפני נובמבר 2012 היו ביקורים ספורים של א.ש. ושל אחותה אבל היו לה חברות או בנות דודות שהיו מגיעות" (מ', עמ' 43, ש' 19-20) ולאחר מכן "האמת, אני כמעט ולא ראיתי אותן. מעט מאוד. ממש" (שם, ש' 22). גם עו"ס א' העידה, "לא ראיתי אנשים נוספים פרט לחברה שהגיעה באופן קבוע לבקרה פעם בשבוע... זו התשובה שקיבלתי מח'" (טובה, עמ' 15, ש' 2-5).
66. לעומת זאת, לטענת הנתבע, הוא, אימו ויתר בני המשפחה המשיכו לבקר את המנוחה בבית האבות ולמיטב ידיעתו גם אחייניות של המנוחה נהגו לבקרה מדי פעם ו"כאשר דווח לתובע על ביקורים אלו היה מגיע מיד לחדר של המנוחה ולא מאפשר לאחייניות להיות לבד עם המנוחה" (ס' 15-16 לתצהיר הנתבע).
67. הנתבע תמך את גרסתו בעדותה של גב' ב', בת דודה של המנוחה, לפיה: "המשפחה של ח', האחיינים והאחות גב' א.ש. ביקרו אותה ללא סוף. אחותה הייתה נוסעת פעם בשבועיים לקנות לה את מה שהייתה צריכה והאחיינים ביקרו אותה מדי פעם. גם חברת ילדות לאה מירושלים ושרה אחותה ביקרו אותה פעם בשבוע... אני ביקרתי אותה פעם בחודש ועזרתי לה עם כל הדרישות שהיו לה מול מנהל בית האבות והאח הראשי" (ס' 10 לתצהיר ב'), ובחקירה הנגדית הדגישה העדה המתגוררת בעפולה, כי נהגה לבקר את המנוחה "כל חודש. הייתי באה מהבוקר עד שהייתה נכנסת לאכול צהריים" (ב', עמ' 10, ש' 14; נספח כ' לתצהיר התובע).
68. ייתכן שלא כל הביקורים תועדו, כטענת הנתבע, וייתכן שמרבית הביקורים נערכו כשהמנוחה הייתה מאושפזת בבי"ח ולא בבית האבות. אולם עפ"י רישומים בזמן אמת ניתן לראות שתדירות הביקורים הייתה הלכה ופחתה.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

- 1 על כך למדים מפרוטוקולים של ישיבות צוות רב מקצועי המלמדים על ביקורים של
2 משפחה וחברים: תחילה, באופן קבוע (נספח כב' לתצהיר התובע: דיווחים מהימים
3 15.3.2012, 21.2.2013, 15.8.2013; ר' גם שם, דוח סוציאלי מיום 24.9.2014; נספח כא'
4 לתצהיר הנתבע: דוחות סוציאליים מהימים 27.9.11, 10.9.2012, 12.3.2013, 7.9.2013;
5 דוח בדיקה סיעודית יזומה 28.2.2011 – 5.8.2011, 10.8.2012 – 16.2.2013; גב' א.ש, עמ'
6 22, ש' 32-27; עמ' 23, ש' 4, 6; ובהמשך, ביקורים של "חברות וגיסה מבקרות באופן
7 קבוע" (שם, דוח ישיבת צוות רב מקצועי מיום 11.2.2015; ר' גם שם, דוח סוציאלי
8 מהימים 2.3.2015, 28.7.2016; עו"ס א' עמ' 19, ש' 3 נספח כא' לתצהיר הנתבע: דוח
9 בדיקה סיעודית תקופתית יזומה 7.2.2014 – 20.8.2014, 16.11.2014 – 2.6.2015, 6.9.2015 –
10 15.6.2016, 7.3.2016 – 14.12.2016; א.ש, עמ' 17, ש' 31, עמ' 19, ש' 7). מסמך "טופס:
11 מעקב אחרי ביקורי משפחות חודשי" מלמד שבשנת 2016 היו למנוחה רק 14 ביקורים של
12 בני משפחה (נספח יא'1 לתצהיר התובע). גם דו"ח "שיחות עם משפחות" מיום 26.4.2016
13 מתאר מצב דומה: "עקב ירידה בביקורים של האחות אין שיחות עם משפחה ואם יש
14 צורך אפשר להתקשר לאחות", ובמסקנות לביצוע בדוח צוין: "לפי דברי ח' אחותה
15 חולה ואין צורך להטרידה" (נספח יד'2 לתצהיר התובע). בנוסף, ראו דוח ישיבת צוות
16 מיום 26.10.2016 שם מדווחת עו"ס: "חברה מגיעה לבקר כל שבוע, לא נצפו ביקורים
17 נוספים" (נ/10). עם זאת, המנוחה לא הייתה מנותקת, והיה לה קשר טלפוני עם המשפחה
18 שהתנהל באמצעות מכשיר טל' נייד שרכש התובע עבורה (נספח כב' לתצהיר התובע:
19 פרוטוקול ישיבת צוות רב מקצועי מיום 23.3.2016; דוח סוציאלי מהימים 23.3.2016,
20 10.8.2016; גב' א.ש, עמ' 22, ש' 21; עו"ס א', עמ' 24, ש' 22, עמ' 26, ש' 3).
21
- 22 69. בנוסף, למדים מהדיווחים בזמן אמת שהמנוחה לא מאוד התערתה בסביבתה. היא לא
23 לקחה חלק פעילויות קבוצתיות (נספח כב' לתצהיר התובע: דוח ישיבת צוות רב מקצועי
24 מהימים 15.3.2012, 15.8.2013, 11.2.2015, 23.3.2016; דוח סוציאלי מיום 5.9.2015) ואף
25 נפסק הקשר שהיה לה עם מתנדבת (שם, דוח סוציאלי מיום 24.9.2014).
26
- 27 70. במקביל הלך והתחזק הקשר של המנוחה עם מנהל בית האבות. על כך למדים, למשל,
28 מדוח סוציאלי מיום 5.9.2015 שם נכתב: "קשר טוב עם א.כ. שדואג לענייניה ומקשיב
29 לה: ענייני דירת עמידר, מביא לה כסף-דמי כיס, תומך בה", וכן מדוח סוציאלי מיום
30 28.7.2016 שם נכתב: "קשר קבוע עם א.כ. שדואג לצרכיה וממלא אחרי בקשותיה"
31 (נספח כב' לתצהיר התובע).
32
- 33 71. לאור האמור לעיל, נראה, כי הקשר של המנוחה היה בעיקר עם התובע ועובדי בית האבות,
34 ובאופן מצומצם יותר עם קרובי משפחה.
35
- 36 72. עינינו רואות, אמנם לא נותק הקשר בין המנוחה לבין משפחתה. אולם, בשנים האחרונות
37 לחייה הלכה ופחתה תכיפות הביקורים של בני המשפחה, אם בשל המרחק הגיאוגרפי בין
38 מקום מגוריהם לבית האבות, אם בשל מצבה הבריאותי של אחות המנוחה, ואם בשל
39 מצבה הרפואי של אשת הנתבע. מכל מקום, לצד התרופפות הקשר בין המנוחה לבני

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

משפחתה, התחזק הקשר עם התובע, אשר פרש עליה את חסותו ודאג לכל ענייניה כאמור לעיל.

ז. מבחן נסיבות עריכת הצוואה ומעורבות בהכנה –

73. מכלול נסיבות עריכת הצוואה, מלמדת על חשש למעורבות של התובע בעריכת הצוואה וכן מעוררות ספק בדבר השאלה אם הצוואה משקפת את רצונה, כפי שיפורט להלן:

א. היכרות מוקדמת בין עו"ד כהן, עורך הצוואה לתובע – עו"ד כהן אישר קיומה של היכרות מוקדמת בינו לתובע: "אני מכיר את א.כ." (עמ' 5, ש' 19) וקיומם של קשרי עו"ד לקוח: "טיפלתי בעניינים משפטיים של החברה שיש עליהם חיסיון עו"ד לקוח" (עמ' 5, ש' 18-19) ובהמשך: "טיפלתי בעניינים משפטיים של החברה שמחזיקה בבית האבות. עניינים מסחריים" (עמ' 6, ש' 5). גם התובע אישר את היכרותו המוקדמת עם עו"ד כהן, אלא שלדבריו "עוה"ד היה של אמי ולא שלי" (התובע, עמ' 42, ש' 30).

ב. התובע הזמין את עו"ד כהן לערוך צוואה למנוחה - עו"ד כהן אישר שהיה "בקשר מול האם של א.כ. או א.כ. עצמו. לא זוכר" (עמ' 5, ש' 16), ושהוזמן להגיע לבית האבות לעשות את הצוואה: "לא זוכר האם א.כ. או אמו. הייתי בקשר עם שניהם... כן" (עדות עו"ד כהן, עמ' 6, ש' 7-9). גם התובע אישר, כי הוא פנה לעו"ד כהן בעקבות המלצת אימו "דרך אמי. אמרתי לה שאני צריך עו"ד ישר... היא נתנה לי את הטלפון שלו..." (התובע, עמ' 42, ש' 32-3; עמ' 43, ש' 2).

ג. תיאום הגעתו של עו"ד כהן לבית האבות נעשה מול התובע - התובע העיד שתאם את מועד הגעתו של עו"ד כהן לבית האבות: "אני יודע שהוא צריך להגיע... הוא קבע בתאריך שהוא בא, הודעתי לה שהוא צריך לבוא ושהיא צריכה להכין 2 עדים, משם אין לי, לא היה לי עניין" (התובע, עמ' 43, ש' 10-13). מכאן, שהתובע היה האיש קשר בין המנוחה לעו"ד כהן, והמנוחה כלל לא הכירה את עו"ד כהן שלא ידע עליה דבר מלבד היותה מוגבלת בתנועה (עו"ד כהן, עמ' 6, ש' 28).

ד. מקום עריכת הצוואה - הצוואה נערכה ונחתמה במשרדו של התובע בבית האבות (ג', עמ' 32, ש' 7-8), והדבר לא צוין על גבי הצוואה (עו"ד כהן, עמ' 9, ש' 26), למרות שבעיניו יש משמעות (עו"ד כהן, עמ' 9, ש' 28).

ה. הצוואה נערכה ונחתמה במהלך פגישה אחת עם המנוחה - הצוואה נערכה "בבית האבות באחד החדרים. אני הקלדתי אותה על המחשב שהיה בחדר. כמובן שלאחר שסיימתי להקליד אותה הקראתי אותה למורישה ולעדים" (עו"ד כהן, עמ' 5, ש' 8-9). מכאן, שהצוואה נוסחה, הודפסה ונחתמה במהלך פגישה אחת, מבלי שהתקיימה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

פגישה מקדימה עם המנוחה, במהלכה מסרה את רצונה אלא הכל נעשה כחטיבה אחת
ובמועד אחד.

ו. **נוכחות התובע במעמד הפגישה בין המנוחה לעו"ד כהן** - לדברי התובע הוא לא היה
מעורב בפגישה: "לא הייתי שם. הגיע עו"ד, הוא אמר לה לבחור עדים והיא בחרה
את מי שהיא רצתה. ישבנו באיזה חדר" (התובע, עמ' 43, ש' 7-8). מכאן, ניתן ללמוד,
כי התובע נכח בפגישה, ולו בתחילתה, שהתקיימה בין עו"ד כהן למנוחה.

ז. **זהות עדי הצוואה** - שני העדים הם עובדי בית האבות, שהתובע העסיק ופיקח על
עבודתם. לדברי עו"ד כהן הוא ביקש "שיהיו שני עדים ולא זוכר מי בחר בהם...
אני לא בוחר אנשים. זה לא אני שבחרתי בהם" (עו"ד כהן, עמ' 6, ש' 20-22). לדברי
עדת הקיום, המנוחה ביקשה מהם לשמש כעדים (ג', עמ' 32, ש' 1-2). עו"ד כהן חשב
שבמקרה של צוואה כזו צריך לפעול "כבית שמאי כדי שהצוואה תהיה נטולת כל
חשד לספק" (עו"ד כהן, עמ' 5, שק 3-4; עמ' 6, ש' 15-16). למרות זאת, אעפ"י שהיה
מודע לכך שעדי הקיום הם עובדי בית האבות, לא מצא בכך פסול: "כן. מצד שני, אני
מביא לפעמים עדים מהמשרד שלי שיהיו עדים לצוואות. ואין בכך שום פסול"
(עו"ד כהן, עמ' 6, ש' 2-3).

ח. **תשלום שכ"ט עו"ד** - התובע כמי שניהל את ענייניה הכספיים של המנוחה ומשך
עבורה כספים מחשבונה לשימושה השוטף הוא זה ששילם מכספה את שכר טרחתו
של עו"ד כהן (התובע, עמ' 45, ש' 21).

ט. **הפקדת הצוואה** - התובע הסיע את המנוחה לרשם לענייני ירושה לצורך הפקדת
הצוואה ביום 13.11.2016. לדברי ד.א גם הוא התלווה למנוחה: "...לבקשת המנוחה
התלוויתי אליה לרשם הירושה בתל אביב כיוון שאין לי רישיון ולא. כ. יש רכב
הוא הסיע אותנו" (ס' 6 לתצהיר ד.א). מכאן, שהמנוחה הגיעה לרשם לענייני ירושה
עם שני מלווים מטעם בית האבות, ד.א והתובע. התובע לא ציין בתצהירו או בעדותו
עובדה זו, ונראה כי עובדה מהותית זו הוצנעה והוצפנה בהליך, דבר שכשלעצמו מעורר
תהיות. כמו כן, ההסבר שניתן ע"י ד.א לצורך בליווי המנוחה גם ע"י התובע – כיוון
שאין לו רישיון ולתובע יש רכב – לא מתקבל על הדעת. המנוחה שהייתה מלווה
במטפל ד.א הייתה יכולה להתנייד באמצעות מונית או אמבולנס, כפי שנהגה בעבר,
ולא היה הכרח שדווקא התובע יהיה זה שיסיע אותה. בנוסף, אין היגיון שמנהל בית
האבות יתפנה מכל עיסוקיו, יבטל את זמנו, על מנת לשמש בתפקיד נהג לאחת מדיירי
בית האבות, תהא מידת הקרבה שנוצרה אשר תהא. משאין סיבה עניינית להתלוות
למנוחה למשרדי הרשם לענייני ירושה, מתקבל הרושם כי התובע ביקש לפקח באופן
אישי על ביצוע הפקדת הצוואה אצל הרשם.

י. **התובע מודע לתוכן הצוואה** - אמנם, בחקירתו טען התובע, כי לא ידע על תוכנה של
הצוואה "ידעתי שנעשתה צוואה, אבל לא ידעתי מה תוכנה. גם לא עניין אותי

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

האמת" (התובע, עמ' 43, ש' 20). אולם, הטענה סותרת את הצהרתו לפיה: "המנוחה ציינה בפני כי ממילא היא הורשה לי את יתרת הכספים" (ס' 61 לתצהיר התובע). מכל מקום, גרסתו בדבר אי ידיעתו אודות תוכן הצוואה מנוגדת להגיון ולשכל הישר. המנוחה הייתה תלויה פיזית בתובע ובעובדיו בכל דבר ועניין; העו"ד הוזמן ע"י התובע; הצוואה נחתמה במשרדו של התובע, בנוכחות עדי קיום שהם עובדיו של התובע; הצוואה הופקדה אצל הרשם לענייני ירושה כשנה וחצי לאחר שנחתמה; התובע הוא זה שהסיע את המנוחה לרשם לענייני ירושה. לכן, אי אפשר לקבל את הגרסה לפיה לא היה לתובע מושג שהמנוחה הורשה לו את כל רכושה, והוא למד על כך רק לאחר פטירתה. יתרה על כן, עפ"י עדות התובע: "ח' כמה חודשים לפני כל הזמן אומרת לי שהיא רוצה עו"ד לשנות צוואה, לעשות צוואה. זה מה שכל הזמן אמרה לי. ניסיתי להתחמק מזה באמת..." (התובע, עמ' 43, ש' 2-3). מכאן, ניתן ללמוד שהוא ידע כי המדובר בצוואה לטובתו, אחרת לא ברור למה יבקש להתחמק מכך, כטענתו.

יא. **תיעוד מעמד החתימה בוידאו** - לטענת עו"ד כהן, הוא תיעד את מעמד חתימת הצוואה באמצעות מצלמת וידאו "...הקלטתי בוידאו" (עו"ד כהן, עמ' 7, ש' 2), משום ש"הצוואה הייתה לצד ג' ולכן פעלתי כבית שמאי כדי שהצוואה תהיה נטולת כל חשד לספק ... הגדלתי וצילמתי בוידאו כדי שכולם יוכלו לראות שהצוואה נקייה מכל השפעה ושהמורשה מבינה מה שהיא עושה" (עו"ד כהן, עמ' 5, ש' 3-6); למרות, שלטענתו, הוא לא נוהג בדרך כלל לתעד בצילום את מעמד החתימה "ממש לא. אמרתי שפעלתי פה כ"בית שמאי" לחומרה, כדי שהצוואה תהיה למהדרין בגלל שהמדובר בירוש שהוא אדם זר" (עו"ד כהן, עמ' 6, ש' 15-16).

אני סבורה שהעובדה שעו"ד כהן התייצב בבית האבות עם מצלמת וידאו על אף שאינו נוהג לעשות כן, מבלי שבכלל שוחח קודם לכן עם המנוחה ובירר את רצונה (כאמור, התובע היה איש הקשר שתיאם עימו טלפונית את הגעתו של עו"ד כהן לבית האבות), מעוררת חשד שנמסרו לעו"ד כהן מבעוד מועד הנחיות בנוגע לתוכן הצוואה, ומשכך ידע מה יהיה תוכנה, הבין את הבעייתיות שעלולה להיות בה, ועל כן טרח והגיע לבית האבות כשהוא מצויד עם מצלמת וידאו.

מכאן, עולה המסקנה שמעורבות התובעת לא רק הסתכמה בתיאום הגעתו של עו"ד כהן לבית האבות לצורך עריכת הצוואה, אלא אף במסירה לעו"ד כהן את פרטי הזוכה בצוואה, ויידועו כי הוא היורש הבלעדי של המנוחה.

יב. **בירור רצונה של המנוחה נעשה מול העדים ולא הובא מפורשת מפי המנוחה** – מהצילום והתמלול (נספח יב' לתצהיר התובע) עולה, כי עו"ד כהן מפנה אל העדים את השאלה האם המנוחה צלולה ונותנת את צוואתה כרגע בשיקול דעת בחופשיות, ואף מוסיף ושואל את עדת הקיום ג' האם היא יודעת למה היא החליטה להוריש לתובע ולא לאחיות שלה. רק לאחר שעדי הקיום השיבו לשאלותיו של עו"ד כהן, פנה עו"ד

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

כהן אל המנוחה ושאל אותה אם היא מבינה מה אומרת ג' ואם היא מאשרת את מה ששני עדי הקיום אמרו, והמנוחה משיבה ללא קול ומאשרת בהנהון ראש בלבד (עמ' 1 לתמלול, ש' 25, עמ' 2, ש' 3) ולאחר מכן נשאלת על הסיבה לצוואה ומשיבה "כן" בקולה (עמ' 2 לתמלול, ש' 14 ו-16).

כשנשאל עו"ד כהן, האם המנוחה השיבה לו בקולה, הבהיר: "לא, היא הנהנה בראש אך אני דיברתי אתה לפני. אני התרשמתי שהיא אשה מאוד חדה." (עו"ד כהן, עמ' 10, ש' 19) וכשנשאל ע"י בית המשפט: "אם התרשמתי שהמנוחה חדה למה לא שאלת את השאלות שהצבת לעדי הצוואה?" השיב: "היא חתומה על צוואה מפורטת אחרי שראיינתי אותה והצילום הוא בסה"כ תוספת" (עמ' 10, ש' 22-23). תשובתו אינה מתקבלת על הדעת, שהרי כשכבר טרח לתעד את הצוואה, ולו מתוך כך שנקט משנה זהירות יתרה (כדבריו), היה מקום לצפות שיתעד את רצונה המפורש של המנוחה ולא יסתפק בתייעוד עמדתם או דעתם או ידיעתם של עדי הקיום לעניין רצונה של המנוחה; כשנשאל ע"י בית המשפט: "אם אתה מנציח את המעמד למה אתה לא שואל אותה ושואל אנשים זרים? למה אתה לא אומר לה תגידי לי למה את נותנת לא.כ?", השיב בצורה מתחמקת, מתחכמת ולא עניינית בזו הלשון: "אני מנסה להסביר אלף פעם שנהגתי משנה זהירות. אני מנסה להסביר אלף פעם שלא הייתה פה שום השפעה, היא הייתה צלולה וחדשה כתער ושני עדים העידו על זה וכל הניסיון לעשות מזה חוכא ואטלולא ראוי שהוא יופנה לרמאי שרימה אותה, שהיא אמרה לי שהוא רימה אותה" (עמ' 10, ש' 23-29).

מהאמור לעיל עולה, כי המנוחה לא ביטאה את רצונה בצורה מפורשת בפני עו"ד כהן, ולו במעמד החתימה שתועדה בצילום וידאו, אלא אך אישרה את דברי עדי הקיום, שהם כאמור עובדי בית האבות תחת ניהולו של התובע. ככל שהמנוחה ביטאה את רצונה בשיחה מקדימה, כטענת עו"ד כהן "דברתי אתה שעה לפני" (עו"ד כהן, ש' 16), הרי משהוא בחר לנהוג כ"בית שמאיי" לעניין זה ולתעד את מעמד החתימה, כדי שלא יהיה ספק בדבר רצונה זה של המנוחה, היה מקום לאפשר למנוחה להביע את רצונה בצורה מפורשת והדבר כאמור לא נעשה, באופן שמעורר תהיות.

בהקשר לכך, יצוין, כי קיימת חשיבות רבה של מעמד החתימה על הצוואה כדי לוודא שהמנוח מבין אל נכון את משמעות צוואתו ושזו אכן מבטאת את כוונתו האמיתית דווקא משום שבצוואה לצד שלישי זר עסקין; "מידת ההקפדה הנדרשת מעורך-דין, המחזים מוריש על צוואה, לוודא, שהמוריש הבין אל נכון את משמעות צוואתו ושזו אכן מבטאת את כוונתו האמיתית, חייבת להיות מושפעת, בין היתר, גם מתוכן הצוואה עצמה ומהיותה, על פני הדברים, מפתיעה ויוצאת דופן" נע"א 347/84 צימט נ' בנימין, מ"ו(4) 118 (1986); ע"א 1750/90 אהרונסון נ' אהרונסון, מ"ו(1) 336 (29.12.1991); ע"א 2014/95 פרל נ' בס, מ"ט(4) 302 (1996).

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

יג. היעדר חוות דעת רפואית המעיד על מצבה של המנוחה בעת חתימת הצוואה - לטענת עו"ד כהן, הונח בפניו במעמד עריכת הצוואה דו"ח פסיכו גריאטרי על מצב המנוחה ממנו למד בין היתר על כשירותה לערוך צוואה (עו"ד כהן, עמ' 7, ש' 3; עמ' 8, ש' 1-14). המדובר במסמך "גיליון מעקב רפואי והוראות טיפול" מיום 15.4.2015, שערך הגריאטר, דר' גינזבורג אלכסנדר. ראשית, אין המדובר במסמך עדכני, אלא מסמך שנערך למעלה מחודש וחצי ימים לפני המועד בו הוחתמה הצוואה. לכאורה, נראה שמדובר בפרק זמן קצר "חודשיים לפני עריכת הצוואה. לדעתי זה זמן הגיוני ועדכני לאדם" (עו"ד כהן, מ' 8, ש' 10). אולם, לאדם בגילה ובמצבה של המנוחה חלופי הימים, ולו בפרקי זמן קצרים ביותר, עלול להיות קריטי ולהשפיע על מצבה וכשירותה של המנוחה. שנית, אין המדובר בחוות דעת, אלא במסמך מעקב רפואי שנערך באופן שוטף בבית האבות ועל כן אין הוא יכול לשמש כחוות דעת באשר לכשירותה של המנוחה. ולבסוף, אין כל התייחסות במסמך ליכולת של המנוחה לבצע פעולות משפטיות בכלל ולכשרותה "להבחין בטיבה של צוואה" בפרט, אלא רק תיאור שמבחינה קוגניטיבית המנוחה שמורה ומתמצאת בזמן ובמקום ומדברת לעניין.

74. מכלול הפעולות הנ"ל כשלעצמו אינו מגיע, אולי, כדי מעורבות בעריכת צוואה המצדיקה את פסילת הצוואה. עם זאת, בהיקבצם יחדיו, יש בהם כדי לחזק את הרושם למעורבות התובע ועודף מוטיבציה מצדו לקדם את הצוואה. יש בנסיבות אלה כדי לחזק את המסקנה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת שלו בעשייתה, ובמיוחד נוכח יחסי התלות בין המנוחה לתובע.

75. בע"א 433/77 הררי נ' הררי פ"ד לד(1) 779 (1979) קבע כב' השופט ברק, כי נטילת חלק בעריכת הצוואה אינה מתחילה רק בשלב בו מועלית הצוואה על הכתב. המדובר, כך קבע, ב"ביטוי גמיש אשר מתמלא תוכן על פי הנסיבות המיוחדות של כל מקרה ומקרה". כך גם קבע והוסיף כב' השופט רובינשטיין בע"א 5869/03 חרמון נ' גולוב פ"ד נט(3) 1 (2004): "הבחינה האם נטל הנהנה חלק בעריכת הצוואה צריך שתעשה ביחס לכל מקרה ונסיבותיו, ונוכח מידת האינטנסיביות והחומרה של מעורבות הנהנה בעריכת הצוואה... השכל הישר מורנו גם, כי הצטברותם של אירועים וזיקות שאולי כל אחד מהם כשלעצמו לא היה בו כדי להציב תווית של נטילת חלק בעריכת הצוואה, הנה בהיקבצם יחד ב"מבט על" אל המכלול, יוצרים הם אותה השתתפות בעריכתה שיש בה כדי לפסול. לא הרי טלפון בלבד אל עורך הדין לקביעת פגישה כהרי העברת תוכן הצוואה אליו על ידי הנהנה לשם הכנתה, ולא הרי תשלום שכרו של עורך הדין על ידי הנהנה בעמדתו לבדו כהרי הצטרפו לנושאים אחרים".

76. **סיכום ביניים:** עניין לנו במצווה שלא הייתה עצמאית מהבחינה הפיזית ומהבחינה הכלכלית, והייתה תלוית ונזקקה לסיוע ברמה היומיומית. התובע קיים עימה מערכת יחסים הדוקה, טיפל בענייניה השונים, וסייע בידה בעצמו, לרבות באמצעות עובדיו.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

אמנם, יחסי המנוחה עם הסובבים אותה נשמרו יחסית. אולם, קרובי המשפחה מודרו מכל העניינים הנוגעים למנוחה, שהועברו, כאמור, לשליטתו המלאה של התובע. כלומר, התלות היא מקיפה ויסודית, והאפשרות שכתוצאה מכך הייתה לתובע השפעה בלתי הוגנת על רצון המנוחה יחד עם התמיהות הרבות העולות בנסיבות עריכת הצוואה, מקימה את החזקה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת.

77. לאור האמור לעיל, עבר נטל הבאת הראיות אל התובע, ועליו לסתור את החזקה הנלמדת מתשתית עובדתית זו.

II סתירת החזקה בדבר השפעה בלתי הוגנת

78. בטרם אעבור לבחינת המבחנים שנקבעו בפסיקה לסתירת החזקה, אקדים ואבחן את אירוע משיכת הכספים מחשבונה של המנוחה ע"י התובע, אירוע שייתכן שיצר משבר אמון חריף בין המנוחה לבני משפחתה וגרם לתפנית ביחסים.

א. משבר האמון -

79. כאמור, הנתבע ניהל את ענייניה הכספיים של המנוחה עפ"י הרשאה שנתנה לו למשוך כספים מחשבונה בבנק לאומי, באמצעות כרטיס הכספומט שנמסר לידיו לצורך תשלום הוצאותיה.

80. בשלב כלשהו, ביקשה המנוחה מאת הנתבע שימסור לידיה דפי חשבון מעודכנים. משלא נעשה הדבר, שיגרה המנוחה מכתב לבנק לאומי ביום 14.11.2012, וביקשה לקבל העתק מדפי הבנק (נספח א' לתצהיר התובע). יום למחרת, ועוד בטרם השיב הבנק לפנייה, הגיעה המנוחה באמבולנס לסניף הבנק בליווי התובע, לצורך קבלת דפי החשבון. מעיון בדפי החשבון, התברר למנוחה כי נעשו משיכות באמצעות כרטיס האשראי שלה, החל מחודש דצמבר 2018 ועד לחודש נובמבר 2019, המצטברות כדי סך של 62,300 ₪ (שם, נספחים ב'1-2). בעקבות כך, ביקשה המנוחה לבטל את כרטיס הכספומט שהוחזק בידי הנתבע, והזמינה כרטיס חדש אותו מסרה לידי התובע (שם, נספחים ג'1-ד'1).

81. ביום 20.11.2012 זימן התובע את הנתבע לבירור במשרדי הנהלת בית האבות אודות הכספים שנמשכו על ידו, ללא ידיעה או הסכמה של המנוחה, ובתום שיחה שהתקיימה בנוכחות התובע, הנתבע והמנוחה, חתם הנתבע על הסכם בכתב, עליו חתומים גם המנוחה והתובע. וכך התחייב הנתבע (נספח ה'1 לתצהיר התובע):

"אני א.ש. מחזיר ל.ח.א את כל המסמכים שהיו ברשותי ומתחייב בזאת שאם בעתיד המצא כל פריט ו/או מסמך ששייכים ל.ח.אני יחזיר לה. אני כרגע מחזיר גם מפתח

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

של הבית ומפתח של הדואר. אני א.ש מתחייב בזאת
להחזיר את כל הכספים שנמשכו מחשבונה של ח.א בבנק
לאומי סניף XX חשבון XXX כל המשיכות יתר שנעשו על
ידי בניכוי הוצאות אמבולנס ודמי כיס. אני א.ש מתחייב
לנקות את הבית ברח' XXX ולעשות סדר בניירת ולהחזיר
את כל הבגדים שנלקחו מהבית".

82. באותו מעמד אליו הגיע הנתבע עם תכשיטים של המנוחה שנשמרו אצלו לטענתו "מהיום
שנעלמה לה טבעת בבית האבות", הוא חתם על מסמך נוסף עם רשימת מלאי של
התכשיטים, הצהרה כי התכשיטים אצלו "לשמור" והתחייבות להשיבם "מיד לבקשתה
אחזיר אותם". על המסמך חתמו המנוחה, עד מבית האבות, התובע והנתבע (הנתבע, עמ'
49, ש' 14, 22-23; נספח ה'2 לתצהיר התובע).

83. הנתבע לא החזיר את הכספים הנ"ל, למעט סך של 5,000 ₪; ובאשר לתכשיטים, הוא
מעולם לא נדרש להשיבם והם עדיין מוחזקים בידיו (הנתבע, עמ' 23-24).

84. לטענת התובע, המנוחה הייתה נסערת לנוכח הגילוי, והיא זו שביקשה ממנו להזמין את
הנתבע לשיחת בירור בבית האבות. כמו כן, בהתאם לנהלים פנה התובע למר מ' ולעו"ס
א', ודיווח להם על המקרה, לאור חשש להתעמרות כלכלית (ס' 14 לתצהיר התובע). לטענת
התובע במהלך פגישת הבירור הנ"ל, "הנתבע לא סיפק הסבר ובוודאי לא ציין בפנינו
כי המדובר היה במשיכות בידיעת המנוחה ובסיוע כספי עקב מחלת רעייתו, הוא
היה נבוך ובעיקר מפוחד, פן נגיש תלונה במשטרה נגדו... הנתבע אשר נתפס
"במעורמו" הבטיח מיד להחזיר את הכספים שנמשכו מחשבון המנוחה שלא בידיעתה
ולהשיב למנוחה כל מסמך אשר היה ברשותו, גם את מפתחות הדירה, והתכשיטים
השייכים למנוחה. הנתבע חתם לדרישת המנוחה על מסמך התחייבות לעשות כן..."
(ס' 16-17 לתצהיר התובע).

85. מנגד, טוען הנתבע, כי אמנם משך כספים לשימושו הפרטי מחשבונה של המנוחה, אלא
שהדבר נעשה בהסכמה ובידיעה של המנוחה, לאחר שסיפר לה שאשתו חלתה במחלת
הסרטן: "משהבינה שאשתי לא עובדת ואנחנו מתקשים מאוד כלכלית אמרה לי שאני
רשאי למשוך מחשבונה כל עת שאצטרך. השתמשתי בכספים שמשכתי, ברשות, מחשבון
המנוחה על מנת לשרוד את התקופה הלא פשוטה הזו, וכן על מנת לשלם
תשלומים עבור הוצאות הניתוחים והוצאות שוטפות וזאת על פי יפוי כח כללי
נוטריוני שנתנה לי המנוחה... המנוחה ידעה על מחלת אשתי והציעה לי את הכרטיס
למשיכת כספים בכרטיס הכספומט, כמימון ביניים עד לקבלת כספי הביטוח הרפואי,
לאישור הסכמתה זו חתמה על יפוי כח כללי נוטריוני בעודה בבית חולים איכילוב...
הפעילות הכספית כאמור נעשתה ברשות ובסמכות על פי יפוי כוח נוטריוני שחתמה
המנוחה" (ס' 10-11 לתצהיר הנתבע).

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

86. גרסתו של הנתבע לעניין זה לא מתיישבת עם יתר העדויות, עם תוכן המסמך עליו חתם, ובעיקר לא מתיישבת עם הגרסה שמסר בחקירתו הנגדית, לפיה המנוחה לא ידעה על מחלת אשתו, ורק לאחר הפגישה שהתקיימה בבית האבות ולאחר שסיפר לה אודות הסיבה והרקע ללקיחת הכספים, הבינה המנוחה את המעשה ואף סירבה לקבל חזרה את הכספים (הנתבע, עמ' 49-50).

87. יש לציין, כי טענת הנתבע, כי הכספים שמשך שימשו לצורך מימון בדיקת דם מיוחדת שנעשתה עבור אשתו בחו"ל וכן תשלומים עבור ניתוחים והוצאות שוטפות (ס' 6 להתנגדות), לא הוכחה ולא הוצגה אף ראשית ראיה לכך. מעדות אשתו של הנתבע, הגבי חני, עולה, כי כל התרופות היו בסל הבריאות "...אבל שילמנו ים כסף על דלק ומדבקות מורפיום. סכומים מטורפים. לא זוכרת לומר סכומים. טופלתי בנוסף ברפואה משלימה, וכל טיפול עלה הרבה כסף. בסמוך לספטמבר 2012 הבנתי שאני אמורה לעבור ניתוח של כריתה ושחזור דו צדדי וחלק מה"אביזרים" שהמנתח אמר להשתמש בהם – הוא אמר לי שאצטרך להשתמש מכספי הפרטי על השתלת עור, 28 אלף ₪ שלא היו לי" (חני, עמ' 44, ש' 1-5).

88. לאור האמור לעיל, שוכנעתי, כי הנתבע נטל כספים מחשבונה של המנוחה, זאת ללא ידיעתה והסכמתה, לצרכים פרטיים. המדובר באירוע חמור ביותר שגרם למשבר אמון קשה בין המנוחה לבין הנתבע. מאירוע זה ואילך, הפסיק הנתבע לחלוטין לטפל בענייניה, והטיפול בכל ענייני המנוחה, לרבות בענייניה הכספיים ואל מול הרשויות השונות, הועבר באופן מלא ובלעדי לתובע. על רקע מצב דברים זה אתייחס למבחנים שנקבעו בפסיקה.

ב. מבחן הקרבה הרגשית -

89. במהלך השנים הלכה והתפתחה קרבה רגשית עמוקה בין המנוחה לתובע ואין בהיעדר קרבה משפחתית ביניהם כדי לשלול בהכרח את קיומו של יחס רגשי חיובי זה. מכאן, שמתקיים לכאורה מבחן הקרבה הרגשית.

90. עם זאת, על אף הקרבה שחשה המנוחה כלפי התובע, התרשמתי שהייתה למנוחה גם קרבה רגשית עמוקה כלפי בני משפחתה. על כך למדים מתצהירו של הנתבע עם עמד על הקשר בין המנוחה ואמו. השתיים שרדו יחד את השואה והמנוחה היא זו שדאגה כל השנים לאחרות הצעירה, הקפידה לבקר אותה בבית היתומים, ובנסיבות אלה הקשר ביניהן היה חזק ומיוחד (ס' 35 לתצהיר הנתבע). כמו כן, ראו עדותה של גבי' ב' לפיה "הדבר היקר לה ביותר היו האחיינים שלה. דאגה תמיד איך הם מרגישים ורוב החגים כאשר הייתה יכולה הייתה מגיעה אליהם הבית. ח' תמיד עזרה לאחיינים מפני שהם היו כל עולמה" (ס' 6-7 לתצהיר גבי' ב'); ובחקירה נגדית עמדה גבי' ב' על היחס האדיב שגילתה המנוחה כלפי בני משפחתה (ב', עמ' 9, ש' 15) ובמיוחד כלפי הנתבע: "אהבה הכי הרבה את א.א.ש" (שם, ש' 17). גם הנתבע תיאר בתצהירו את הקשר העמוק והקרוב שהיה לו עם המנוחה: "לי ולמנוחה היה קשר מיוחד לאורך השנים. בשנת 1996 נפצעתי במארב

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

בלבנון, ועקב כך אושפזתי תקופה ארוכה בבית חולים בנהריה, המנוחה הייתה נוסעת יום יום מתל אביב לנהריה כדי לסעוד אותי, בתקופה הזו נקשרה המנוחה אלי מאוד והייתי לה כבן" (ס' 26 לתצהיר הנתבע). בשל הקרבה שחשה המנוחה כלפי הנתבע, התנהגותו והפגיעה באמון פגעה בה מאוד: "לקחה את זה מאוד קשה ונפגעה כי היא אהבה את א.ש מאוד ונפגעה ממנו... היא נפגעה מאוד קשה ולא הייתה בטוחה בו. הייתה בוכה כל הזמן. אהבה אותו כמו בן, כך אמרה ליי" (ג', עמ' 31, ש' 26-27, 31-32).

דומה שעל אף משבר האמון בין המנוחה לנתבע, בני המשפחה בכלל והנתבע בפרט היו חשובים למנוחה והיא חשה אליהם קרבה רגשית עמוקה.

ג. מבחן הנישול -

91. בצוואה צוינה הסיבה מאחורי ההחלטה להוריש את העזבון לתובע בלבד (נספח יב' לתצהיר התובע):

4" אני מצהירה שאני רווקה ללא ילדים וללא בן זוג (מעולם לא נישאתי) ושיש לי שתי אחיות בשם... למרות שיש לי שתי אחיות (והן כל משפחתי), אני מבקשת להוריש את כל רכושי לא.כ לאחר מותי חלילה וחס ולא לאחיותיי משום שא.כ טיפל בי במסירות, באהבה, ברצון ואילו אחיותיי, לא היו עמי בקשר. א.כ לא השפיע עליי בכל דרך ואני עושה צוואה זו בדעה צלולה ובנפש חפצה מיוזמתי שלי.

5. במידה והדבר יתעורר בעתיד, אציין כי מאז אחותי ובנה א.ש רוקנו את דירתי מחב' עמידר מרכושי והעבירוהו לביתם כשהייתי חולה בבית חולים, ומאז שבנה של אחותי א.ש גזל ממני מאחורי גבי כ-80,000 ₪ מחשבון הבנק שלי באמצעות כרטיס כספומט כשהייתי חסרת אונים בבית אבות, גם משום כך, ולא רק, החלטתי שלא להוריש להם דבר בשיקול ובצלילות דעת. גיליתי זאת לצערי לאחר מעשה ומכאן החלטתי זו".

6. אני מבקשת מאחיותיי ובעיקר מאחותי א.ש לכבד את רצוני ולא לבצע דבר כנגדו.

92. לטענת התובע, הנתבע מעל באמון שנתנה בו המנוחה ומשך מחשבונה כספים, ללא ידיעתה וללא הסכמתה. התנהגותו של הנתבע פגעה במנוחה עד עמקי נשמתה, ועל כן החליטה לנשל את הנתבע ולבטל את הצוואה המוקדמת. לטענתו, המנוחה העדיפה להוריש את

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

רכושה לתובע, שאמנם אינו קרוב משפחה, אך סייע לה רבות בשנים האחרונות לחייה, זאת כהוקרת תודה על מעשי החסד שעשה עימה ועל כן חתמה על הצוואה השנייה.

93. ג' תמכה בגרסתו של התובע. בחקירה נגדית תיארה העדה את מפת הנפש שהמנוחה חשה כפועל יוצא ממעשיו של הנתבע: "בהתחלה כשהגיעה דיברה על א.ש שהוא בן אחותה והיא סומכת עליו ואוהבת אותו. מרגע שגילתה וביקשה ממנו שיביא לה אישורים מהבנק, תדפיסים והיה דוחה אותה בעוד שבוע ועוד שבוע, החלה לחשוד. ביקשה מא.כ שייקח אותה לבנק. כך סיפרה לי. אז גילתה משיכות גדולות. זה מה שסיפרה לי. לקחה את זה מאוד קשה ונפגעה כי היא אהבה את א.ש מאוד ונפגעה ממנו. היא חסה עליו ולא רצתה להתלונן במשטרה. בכל זאת, זה בן אחותה. אני יודעת שהוא בא והם הזמינו אותו והוא בא לבית האבות וישבנו במשרד. לא יודעת מה הם סיכמו. ח' אמרה שהם סיכמו שהוא יחזיר כל חודש. מאז לא הייתה בטוחה בו. אמרה שהוא החתים אותה בביה"ח על ייפוי כוח ושכשקצת התאוששה אמרה לו- איפה הייפוי כוח שחתמת? הוא אמר לה שהוא קרע את זה. ח' סיפרה לי את זה. היא נפגעה מאז קשה ולא הייתה בטוחה בו" (ג', עמ' 31, ש' 23-32); ובהמשך הדגישה: "בשום פנים ואופן היא לא רצתה להוריש לא.ש. היא התביישה. עשתה איקס. לא רצתה לשמוע ולא רצתה להוריש לו אגורה. לקח מה שלקח" (ג', עמ' 33, ש' 1-2).

94. מנגד, טוען הנתבע, כי לאחר השיחה שהתקיימה במשרדי בית האבות ביום 20.11.2012, הוא הסביר למנוחה את הרקע והמניע ללקיחת הכספים, והדבר הניח את דעתה עד כי סירבה לקבל ממנו חזרה את הכספים: "...רציתי לעשות הסדר להחזיר את כל הכסף אבל אז נאלצתי לספר לה על המצב של חני ומה הייתה הסיבה לכל העניין הזה. היא אמרה לי – "תעצור כאן, אני לא רוצה את הכסף בחזרה". אמרתי לה – "לפחות את השיק שרשמתי תשאירי אצליך בשביל ההרגשה הטובה שלי" (הנתבע, עמ' 48, ש' 21-28); "...הייתי נבוך לגמרי מכל הסיטואציה כי לא ידעתי לאן זה הולך. כשסיימתי עם כל הבלגן הזה אצלו במשרד, ישבתי לדבר עם ח' לבד ואז סיפרתי לה מה שקרה עם חני – מה שלא העזתי לפתוח וכל הסיפור של הכסף. היא אמרה לי שהיא לא רוצה את הכסף. אמרתי לה שתשאיר אצלה את השיק. לראיה, אמרתי שיש אצלי תכשיטים שווים אלפי שקלים בשווי שהוא הרבה יותר ממה שנמשך מהכספומט, וזה שווה הרבה יותר ממה שנמשך, ויש לי את עד היום בכספת" (הנתבע, עמ' 49, ש' 3-11); "השנים של 2012-13 היו שנים מאוד קשות מבחינה כלכלית בגלל כל הוצאות רפואיות שנדרשנו אליהן... ולכן נתתי שיק דחוי להחזיר את הכסף הזה. אמרתי במעמד החתימה השארתי את השיק של ה-5,000 ₪, אמרתי שלהרגשה הבטוחה שלי מכל הסיטואציה הזו, אמרתי שאני לא אקח את הכסף ושיישאר אצליך... היא לא רצתה לקחת ממני את הכסף כשהיא שמעה את הסיפור. ועובדה שפרסתי את התכשיטים היא אמרה- תשאיר אותם אצליך" (שם, ש' 27-31; עמ' 50, ש' 1-2); "ראיתי שהיא נסערת והרגשתי אישית נבוך מכל הסיטואציה. הדבר הראשון שעלה לי זה להחזיר את הכסף ולכן שלחתי את השיק. היה חשוב לי לספר את האמת וכל מה שקורה עם אשתי שהייתה מאושפזת בבית החולים..." (עמ' 53, ש' 7-10).

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

95. גב' ב' תמכה בגרסתו של הנתבע ותיארה שיחה שניהלה עימו כשנודע לה על המקרה:
"אחרי שפניתי אליו כששמעתי מג' וצלצלתי אליו ואמרתי – מה הסיפור הזה. אמר-
ר', אשתי הייתה במצב קריטי והייתי חייב להוציא כסף והוצאתי כסף לעזור לה
ובאתי להגיד לח'. אז לפני שהספקתי לומר את זה לח', מנהל בית האבות קרא לי
והראה לי שהוצאתי כספים בלי אישור ח'... א.ש. כשהיה שם רשם שיק בסך 5000 ₪
והתחייב להחזיר 5000 ₪ בחודש. אז ישב וסיפר לח' מדוע הוא מוציא את הכסף
ואמר לו וגם לי- א.ש. הוציא את הכסף לטיפול רפואי לאשתו ואני לא רוצה שהוא
יחזיר לי. ח' דיברה עם א.ש. ואמרה- תחזיר לי רק את ה-5000 ₪ ואני לא רוצה את
כל היתר שתחזיר ליי" (ב', עמ' 12, ש' 20-12).

96. לא תיתכן מחלוקת, כי התנהלותו של הנתבע בכספי המנוחה הייתה חמורה ואינה מקובלת
כלל ועיקר. עם זאת, מהעדויות שהובאו בפני התקבל הרושם שאירוע מביך זה הועצם
והונצח ע"י התובע ובעקבותיו ע"י עובדי בית האבות יתר על המידה עד כדי שהפך להיות
נחלת כל עובדי בית האבות. לעניין זה תיארה גב' ב' בתצהירה כיצד נודע לה על אירועים
אלה: "בשיחה עם מנהל בית האבות שמעתי סיפורים רבים גם מסגן המנהל וגם
ממנהל בית האבות על מה שנעשה על ידי האחיי"ן" (ס' 15 לתצהיר), ובחקירה נגדית
עמדה על גרסתה: "שמעתי מאם הבית. כשבאתי לבקר את ח' איך שנכנסתי, לא יודעת
את שמה, ג'? ישר התיישבה לידי. אמרה לי – "את יודעת מה עשו לח'? שאלתי "מה".
"לקחו לה 100 אלף ₪". אמרתי- "לא יודעת על מה את מדברת, למה שייקחו לה, מי
לקח לה?" ענתה- "אחיי"ן שלה לקח לה 100 אלף שח". מהבנק. ח' לא דיברה... ג'
סיפרה לי. ח' שתקה" (ב', עמ' 7, ש' 30-23).

97. כמו כן, בחינת תדפיסי הבנק (נספח ב'1 לתצהיר התובע) וריכוז המשיכות (נספח ב'2
לתצהיר התובע) אל מול תצהירה של אחות המנוחה, גב' א.ש, מצביע על כך שהסכום
שנלקח בפועל היה נמוך משמעותית מזה הנטען.

בחודש דצמבר 2011 נמשך מהבנק סך של 1,806 ₪, מתוכם סך של 1,200 ₪ שולם עבור
הוצ' המנוחה (תשלום חוב ל... ודמי כיס); בחודש ינואר נמשך סך של 11,300 ₪ מתוכם שולם
עבור המנוחה סך של 800 ₪ (חשמל, בזק ומים ודמי כיס); בחודש פברואר נמשך סך של
9,400 ₪, מתוכם 1,300 ₪ עבור הוצ' המנוחה (אמבולנס ודמי כיס); בחודש מרץ נמשך סך
של 10,800 ₪, מתוכם 2,500 ₪ (אמבולנס ודמי כיס); בחודש אפריל נמשך סך של 200 ₪;
בחודש מאי נמשך סך של 1,000 ₪ ומלוא הסכום שימש עבור הוצ' המנוחה (אמבולנס ודמי
כיס); בחודש יוני נמשך סך של 1,600 ₪ ומלוא הסכום שימש עבור הוצ' המנוחה (אמבולנס
ודמי כיס); בחודש יולי נמשך מהבנק סך של 1,000 ₪, ומלוא הסכום שולם עבור הוצ'
המנוחה (אמבולנס ודמי כיס); בחודש אוגוסט נמשך סך של כ-3,700 ₪, מתוכם שולם
1,400 ₪ עבור הוצ' המנוחה (אמבולנס ודמי כיס); בחודש ספטמבר נמשך סך של כ-6,700
₪, מתוכם כ-1,200 ₪ עבור הוצ' המנוחה (אמבולנס, דמי כיס וחשמל); בחודש אוקטובר
נמשך מהחשבון סך של 9,300 ₪ מתוכם שולם 1,200 ₪ עבור הוצ' המנוחה (איכילוב, דמי

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

כיס ותשלומים); ובחודש דצמבר נמשך סך של 5,500 ₪ מתוכם 1,050 ₪ עבור הוצ' המנוחה (אמבולנס, דמי כיס וח"ן מים).

98. מכאן עולה, כי החל מחודש דצמבר 2011 ועד לחודש דצמבר 2012, נמשכו מחשבונה של המנוחה סך כולל של 62,300 ₪, מתוכם 13,550 ₪ שימשו למימון הוצ' המנוחה. כלומר, הסכום החסר מסתכם לכל היותר בסך של 46,150 ₪. לכן גם בהתחייבות עליה חתם הנתבע, הוא התחייב להחזיר את "כל המשיכות יתר שנעשו על ידי בניכוי הוצאות אמבולנס ודמי כיס" (נספח ה'1 לתצהיר התובע).

99. אעיר, כי עדותה של א.ש לא הותירה עליי רושם מהימן, שכן התגלו בה סתירות במיוחד לנוכח טענתה בדבר מתן הלוואה מהמנוחה לבתה א'. אולם, מצאתי לנכון בכל זאת להסתמך על ההוצאות שפירטה בתצהירה, שכן עפ"י התובע ועדיו וכן עפ"י רישומי ההוצאות שערך בתקופה בה ניהל את כספי המנוחה במשך כארבע וחצי שנים (החל מיום 15.11.2012 ועד ליום 7.5.2017), הוצאותיה החודשיות של המנוחה הסתכמו בסכומים גבוהים הרבה יותר, הכוללים כספים שניתנו לג' לצורך רכישת סיגריות למנוחה ופריטים שונים, המסתכמים בסך של 53,586 ₪, "יותר מ-1,000 ₪. 1,000 ₪ זה קצת בחודש" (ג', עמ' 34, ש' 10); הוצאות עבור נסיעות תכופות באמבולנסים ועבור הוצאות אחזקת דירת עמידר; כך שהסכומים המפורטים בתצהיר א.ש בהחלט סבירים ואני מקבלת אותם.

100. מבלי להקל ראש או להפחית מחומרת הדברים, העובדה שבשיח בין עובדי בית האבות דובר על סכומים יותר גבוהים משמעותית מחזקת את הרושם המתקבל לפיו האירוע הדהד, הועצם והונצח, הרבה מעבר למצב הדברים בפועל וייתכן שהרבה מעבר לאיך שהמנוחה חשה ותפסה אירוע זה. כך, למשל, ג' סיפרה לגבי ב' שהנתבע לקח מהמנוחה 100,000 ₪ (ב', עמ' 7, ש' 23-30). או, למשל, בצוואה צוין, כי הנתבע גזל ממנה כ-80,000 ₪ (ס' 5 לצוואה), על אף שמעולם לא דובר שנלקח סכום כזה; ובמעמד חתימת הצוואה, ג' אמרה, כי "...אני יודעת שרימו אותה, האחייך שלה לקח לה כספים, היא עלתה על זה בתדפיס, וגם זייף כרטיס, אני לא יודעת וגם כמה דברים שהוא זייף, החזיר את הכל וסגרו את העניין דרך א.כ" (עמ' 1 לתמליל, ש' 20-23), למרות שמעולם לא נטען, כי הנתבע זייף כרטיס או מסמך אחר.

101. בנוסף, מהעדויות שהובאו בפניי התקבל הרושם, שלמרות האירוע הנ"ל, המנוחה עדיין חשה קרבה לנתבע ולבני משפחתה, דאגה להם ובוודאי לא "שמה איקס" כטענת התובע.

א. המנוחה לא פנתה למשטרה והעדיפה לשמור על פרטיות ולהצניע את הפרשה - על אף שהתובע סבר שהדבר הנכון לעשות זה לפנות למשטרה: "זה מה שהייתי צריך לעשות אבל בגלל שהיא לחצה עליי לא לעשות את זה, לא עשיתי" (התובע, עמ' 40, ש' 10, 12-13); הרי שהמנוחה ביקשה לסיים את הפרשה: "היא גם סירבה להמשיך של טיפול בנושא. סירבה... הרגענו אותה, זה מה שעשינו, זה היה רצונה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

והמשכנו" (מ', עמ' 40, ש' 10-11, 27); "היא חסה עליו ולא רצתה להתלונן במשטרה. בכל זאת, זה בן אחותה" (ג', עמ' 31, ש' 27-28).

ב. **המנוחה בחרה להותיר את התכשיטים בידי הנתבע** - למרות משבר האמון, בחרה המנוחה להמשיך ולהפקיד את תכשיטיה אצל הנתבע (גב' א.ש, עמ' 22, ש' 10). הדבר מלמד שעדיין היא סמכה עליו: "זה שווה הרבה יותר מהכספים שנמשכו מהבנקט. הרשימה הזו הרבה יותר יקרה והכול עד היום אצלי בכספת ואני יכול להביא. אני לא מבין איך אישה שחושבת שמישהו גנב לה כסף תשאיר אצלו תכשיטים בשווי של הרבה יותר" (הנתבע, עמ' 49, ש' 18-20).

טענת התובע כי התכשיטים הופקדו בידי הנתבע בלית ברירה, משום שאין כספת בבית האבות, אינה מקובלת עליי. המנוחה יכלה להפקיד את תכשיטיה בכספת בבנק או בידי התובע, אשר ממילא טיפל ופיקח על כל ענייניה השונים. באשר לחתימת המסמך מיום 20.11.2012 (נספח ה' לתצהיר התובע), העיד מ', כי "שאלתי אותה אם היא מסכימה שזה יישאר אצל א.ש, היא הסכימה וגם א.ש הסכים" (מ', עמ' 36, ש' 19-20) "אני לא עשיתי ולא מאשר שום הסכם. אני מקיים נוהל שקיים בכל בית אבות ובית חולים. אם אישה רוצה להפקיד בידי מישהו שהיא סומכת עליו, ואני יודע שזה קרוב משפחה כזה או אחר, אין בעיה עם זה. אני דואג לפרוטוקול כדי שלא יאמרו מחר שאחות או עובד לקח. זה התפקיד שלי" (מ', עמ' 36, ש' 29-31).

ג. **המנוחה לא עמדה על כך שהנתבע ישיב לה את הכספים שמשך מחשבונה** - הנתבע החזיר למנוחה סך של 5,000 ₪ בלבד בחלוף כשנה ואת יתרת הכספים לא השיב מעולם. לא נטען כי המנוחה או מי מטעמה, לרבות התובע, דרש אי פעם מהנתבע את החזרת הכספים לידיה; למרות שנוקקה לכאורה לכספים לאור אופן הצגת מצבה הכספי לצדדים שלישיים: "בקבלת הקוד למטופלת היה ריכוז יתרות של קצת מעל 30,000 ₪. מאז היו לה חיובים כספיים... עקב כך, כיום ריכוז היתרה הינו 18,960.72 ₪" (נספח ז' 1'-2' לתצהיר התובע: מכתב מיום 29.10.2015). נראה, אפוא, כי המנוחה מחלה על חובו זה של הנתבע ומכאן שעל אף כעסה ואכזבתה, מצאה בליבה חמלה ועדיין גילתה אהבה ודאגה לאחינה ולא מן הנמנע שלא רצתה להכביד עליו כלכלית לנוכח מחלת אשתו.

ד. **המנוחה לא מיהרה לבטל את הצוואה המוקדמת** - רק בחלוף כשנתיים וחצי לאחר קרות האירוע חתמה המנוחה על הצוואה המאוחרת שלמעשה מבטלת את הצוואה המוקדמת. עובדה זו לא מתיישבת עם טענת התובע, כי המנוחה ביטלה את צוואתה המוקדמת רק לאחר שגילתה כי התובע מעל באמונה (ס' 6 לסיכומי התובע). אם המנוחה הייתה כל כך נסערת מהתנהגותו של התובע וביקשה לנתק עימו כל קשר, היה מצופה שתבטל ללא דיחוי את הצוואה בו הנחילה לו את כל רכושה.

ד. מבחן הגיונה של הצוואה -

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

102. הגיונה של הצוואה כמשקפת את רצונו האמיתי של המצווה בנסיבות אותו מקרה נתון -
הגיון הנלמד מתמונת חייו של המנוח, קשריו החברתיים, ערכיו והעדפותיו.

103. לטענת הנתבע, לא ייתכן שהמנוחה תדיר את שארי בשרה האחרונים שנותרו לאחר
השואה, שארי בשר ששמרו איתה על קשרים הדוקים, ביקרו אותה ואף אירחו אותה עד
היום בו נכנסה לבית האבות.

104. ואכן, העובדה שקשריה של המנוחה עם בני המשפחה, אפילו הצטמצמה תדירות
הביקורים במשך שנות שהותה בבית האבות, נשמרו לרבות באמצעות קשר טלפוני, כמו
גם העובדה שלא עמדה על החזרת הכספים שנלקחו ע"י הנתבע, ואף לא מיהרה לבטל את
הצוואה המוקדמת, לא מתיישבים עם הגיונה של הצוואה.

ה. מבחן השימוש לרעה בתלות -

105. אמנם מבחן השימוש לרעה בתלות מתייחס לניצול התלות של המצווה במטרה להשפיע
עליו בנושא עריכת הצוואה. אולם, ניתן ללמוד על שימוש לרעה בתלות גם מפעולות שנעשו
סובב לעריכת הצוואה, בבחינת אחריותו מלמד ומשליך גם על ראשיתו [נ"א 157/98 מנחם
ששון נ' מרים מרזב, פ"ד מו(2) 209 (1992)].

106. בענייננו, אין ספק שהייתה לתובע שליטה מוחלטת בענייני הרכוש של המנוחה, ועפ"י
העדויות והראיות שהובאו בפניי מתקבל הרושם שהתובע ניצל את האמון שהמנוחה נתנה
בו, ועשה שימוש לרעה בתלות שהייתה לה בו, ואפרט.

107. כספים שנמשכו ע"י התובע מחשבונה של המנוחה –

א. מרישומי ההוצאות שערך התובע (נספח יח' לתצהיר התובע) עולה כי נמשכו במצטבר
מחשבון בנק לאומי 124,900 ₪ בתקופה 15.11.2012 - 6.4.2017, ונמשכו במצטבר
מחשבון דיסקונט 17,400 ₪ בתקופה 30.8.2015 - 22.4.2016, ובסה"כ נמשך סך של
142,300 ₪.

ב. התובע צירף קבלות/חשבוניות/אסמכתאות המעידות על ביצוע תשלומים בסך כולל
של 23,672 ₪; וכן מהרישומים שערך עולה שסך של 21,000 ₪ מיום 30.3.2015 שימש
לתשלום עבור הפרש בגין חודשים 04/14-05/15 (ככל הנראה לבית האבות); ועוד סך
של 8,800 ₪ מיום 1.6.2015 תשלום למשרד הבריאות. מכאן, שסך הכספים שיש
לגביהם תיעוד מסתכמים בסך של 53,472 ₪.

ג. כמו כן, מהרישומים עולה, כי ניתנו לג' כספים במזומן (לצורך רכישת סיגריות
למנוחה ופריטים שונים) בסך מצטבר של 53,586 ₪, לגביהם אין קבלות: "רוב

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

ההוצאות יש עליהן קבלות. פרט לדברים כמו של לג' – הייתי נותן לה כסף והיא הייתה קונה סיגריות, רוב הכסף – מה שמופיע ג' זה בד"כ סיגריות ושתייה. על זה בד"כ לא היו קבלות" (התובע, עמ' 30, ש' 24-26).

ד. מכאן, שאין אסמכתא המלמדת על הוצאה (לא כולל כספים שניתנו לג') בסך של כ- 35,000 ₪. מקום שהתובע שולט בכספי המנוחה היה עליו להתנהל בשקיפות כלפי המנוחה התלויה בו, ולתעד כל הוצאה והוצאה בהקפדה יתרה.

108. דיווח על תשלום שכ"ט גבוה יותר עבור עריכת הצוואה –

א. ברישומי ההוצאות שערך התובע, הוא ציין תשלום שכ"ט עו"ד בסך של 5,000 ₪, אלא שמעדותו של עו"ד כהן, נראה כי מדובר על סכום נמוך משמעותית: "הכל מול המורשה... אני אמרתי להם שזה 3,000 ₪ ודיברתי איתה על זה והיא גם שילמה לי את זה.... אני לא זוכר 5,000 ₪... זה סכום גבוה מדי לצוואה ואני לא זוכר שזה שולם לי בהעברה... לא 5,000 ₪. קיבלתי 3,000 ₪ במזומן" (עו"ד כהן, עמ' 9, ש' 18-7).

ב. לאחר עדות עו"ד כהן, הבהיר התובע "אחרי שקראתי את העדות נזכרתי למה כתבתי 5,000. המכתב של דר' גינצבורג עלה כסף. זה היה סה"כ שניהם יחד עלו 5,000 ₪" (התובע, עמ' 45, ש' 24-23).

ההסבר הנ"ל אינו מתקבל על הדעת. ראשית, התובע, ציין מפורשות ברישומי ההוצאות שערך, כי התשלום בסך של 5,000 ₪ שולם עבור "עו"ד אייל כהן". שנית, המסמך מטעם ד"ר גינצבורג נערך ביום 15.4.2015, כחודש וחצי קודם לעריכת הצוואה, ואם וככל שאכן בוצע תשלום עבור זה, ההוצאה הייתה נרשמת ברישומי ההוצאות קודם לכן; שלישית, אין המדובר בחוות דעת, אלא ב"גליון מעקב רפואי והוראות טיפול" שנעשה כחלק ממעקב רפואי שוטף על גבי מסמך הנושא את הלוגו של בית האבות ועל כן מתעורר ספק אם בכלל מסמך זה היה כרוך בהוצאה כלשהי. לבסוף, לא צוין בדו"ח שהוא נערך לצורך עריכת צוואה וכך גם אין התייחסות לכשירותה של המנוחה לערוך צוואה וברי כי אם מסמך זה היה נועד לצורך כך הדברים היו מקבלים את ההתייחסות הראויה.

ג. לאור הנ"ל, התרשמתי שהרישומים שערך התובע בנוגע להוצאות התובע לא שיקפו נאמנה את ההוצאות בפועל.

109. תשלום עבור מאכער –

א. ברישומים שערך התובע צוין על ידו, כי ביום 29.9.2014 שולם למאכער סך של 10,000 ₪ עבור רכישת קבר: "לקחנו מאכער שיעזור לנו עם חברה קדישא בעניין הקבורה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 18-04-20892 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 18-04-20922 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 18-04-20875 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

ושילמנו 10 אלף ₪ כשנשאל התובע לזהות המאכער, השיב "משהוא יצחק.. לא יודע אם שם משפחתו וגם לא מעניין אותי" (התובע, עמ' 34, ש' 5-9).

ב. מעדות נציגת חברת קדישא, גב' ר.ט.ב, עולה, כי המנוחה עמדה בקריטריונים שמבטיחים קבורה בבית העלמין בחולון "...בנוסף, אנו נותנים קדימויות לאנשים שהם הורים שכולים ויש להם ילד שטמון שם וגם לניצולי שואה. גם מישהו שהוא גלמוד אנו מביאים בחשבון שביום הפטירה לא יהיה מי שיטפל בהלוויה וברכישה אז יש היגיון לתת לו קדימות" (נציגת חברת קדישא, עמ' 29, ש' 6-8); "במקרה זה הגב' הייתה גם ניצולת שואה לפי מסמכים שהביאו וגם גלמודה... היא עמדה בשני קריטריונים שאנו נותנים לה קדימות" (שם, ש' 8-9; ש' 16-17); ועל כן, לא היה כלל צורך לקדם את עניינה באמצעות מאכער "במקרה הזה ב-100% הפנייה לא עברה דרך מאכער. הגיעה לנו פנייה מאוד מסודרת ויש לנו היסטוריה של התיק. יש לנו פנייה מעו"ס של בית האבות ויש פנייה מתועדת" (שם, ש' 11-13); "לא הייתה סיבה למאכער" (שם, ש' 19).

ג. מהאמור לעיל, עולה חשד שהכספים בסך של 10,000 ₪ לא שימשו כטענת התובע לתשלום למאכער, אלא נעשה בהם שימוש אחר ושלא עבור המנוחה.

110. העברת סך של 200,000 ₪ לידי התובע –

א. ביום 27.11.2016, כשלושה חודשים טרם פטירתה, העבירה המנוחה לתובע שיק בנקאי ע"ס של 200,000 ₪ ביום 27.11.2016.

ב. לטענת הנתבע, התובע הוציא את הכספים הנ"ל במרמה לאחר שהוליד את המנוחה שולל בהבטיחו לה כי יקרא אגף על שמה בבית האבות.

ג. לטענת התובע, העברת הכספים הייתה מיוזמתה ועפ"י רצונה המפורש של המנוחה לאחר ששיתף אותה, כי יתכן ומשרד הבריאות יאלץ אותו להעביר את בית האבות למבנה אחר, שאז עמדה המנוחה על כך שתשלם את יתרת התשלום עבור המבנה החדש

(ס' 61 לתצהיר התובע): "אמרתי אני וח' היה לנו קשר מאוד טוב, אני הייתי צריך מהמחויבות שלי היה לעדכן אותה מה קורה גם לגבי המבנה. שיש מצב או שצריכים לעבור למבנה אחר, או שנצטרך לסגור את המקום. היו לנו שיחות רבות וסיפרתי לה שאני מחפש מקומות אחרים חלופיים. לאחר תקופה אמרתי לה שמצאתי מקום ושאיני מנהל מו"מ והכול, אמרתי לה שלא תדאג ושתירגע ושהכול בסדר, יהיה לה מקום תמיד ולא ישאירו אותה בלי מקום, אמרתי לה שאדאג לה גם אם אהיה שם וגם אם לא. בהסכם היה את ההסכם עם הבת – ימון שסיפרתי לה שחסר לי סכום כסף מסוים. היא אמרה לי – לפי הדפי חשבון יש כסף בחשבון שלי. אמרתי לא-לא, לא, בשום אופן אני לא רוצה לגעת, זה שלך ולא שלי וזה לא נראה טוב. הייתי בטוח שהיא

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

תשכח מכל הסיפור זה. היא כמובן, היא אישה צלולה ודעתנית מאוד, אחרי יומיים שלושה, כל הזמן שאלה אותי אם הסתדרתי או עשיתי משהו. אמרתי- עוד לא אבל אני מארגן את סכום הכסף ואסתדר. אחרי שבוע לאחר מכן החלה ללחוץ – אמרה- "תקשיב, אני רוצה שתיקח את הכסף". אמרתי לה "לא נעים לי לעשות את זה, את צריכה להגיד לי בוודאות כי מחר אם תתחרטי, אני לא רוצה שזה יגיע למצב כזה", היא אמרה לי "לא, לא, לא, בוא ניסע לבנק". הלכנו לבנק. דיברנו עם פקידת הבנק והיא ביקשה למשוך שיק בנקאי לפקודתי. הפקידה והכול דיברו איתה לראות שהכול בסדר. הוציאה שיק בנקאי ואני הפקדתי אותו אצלי" (התובע, עמ' 38, ש' 32-17).

ד. לאחר שבחנתי את העדויות, הגעתי לכלל מסקנה, כי התובע עשה שימוש פסול באמון ובכוח שיש לו כלפי המנוחה, על מנת להשפיע עליה להעביר אליו כספים אלה, זאת כפי שיפורט להלן:

ראשית, במועד בו הועברו הכספים לתובעת, מצבה הרפואי והנפשי היה רעוע ביותר. על כך למדים מדוח מעקב סוציאלי מיום 10.8.2016 שם מתואר מצבה של המנוחה כך: "בתקופה האחרונה יש התדרדרות במצבה הבריאותי של ח'. אושפזה באיכילוב – מצוקה נשימתית, נפוחה בפנים, ברגליים ובידיים, נשימה כבדה יותר, לדבריה אף פעם לא חשבה שתגיע למצבה כזה. מדוכאת יותר..." (נספח כב' לתצהיר התובע). עוד ראו דוח ישיבת צוות מיום 26.10.2016 (נ/10), כחודש לפני מתן הכספים לתובע, שם תועד מצבה של המנוחה כדלקמן: עפ"י הרופאה: "החמרה לאחרונה במצבה, הייתה מאושפזת פעמיים עקב החמרה באי ספיקת לב וכליות והחמרה ב-COPD..."; עפ"י האח הראשי: "דיירת עם ירידה קוגניטיבית חלקית. סיעודית, זקוקה לעזרה מלאה בכל הפעולות היומיומיות פרט לאכילה. מצב רגשי: מדי פעם התפרצות וקושי בקבלת מצבה, חסרת סבלנות, כועסת כשהמטפל לא ניגש מייד, צועקת..."; עפ"י עו"ס: "בתקופה האחרונה חלה התדרדרות במצבה הכללי של המטופלת. עברה מספר אשפוזים עם החמרה במצבה הבריאותי. המטופלת עם ירידה קוגניטיבית, חסרת סבלנות, חלשה, ישנה בכסא, מתקשרת מעט, ממשיכה לעשן. חברה מגיעה לבקר כל שבוע, לא נצפו ביקורים נוספים"; עפ"י דיאטנית: "דיירת במשקל עודף..."; עפ"י פיזיותרפיסט: "חזרה שוב מאשפוז ארוך לצורך בירור אנמיה, מבולבלת, חלשה, בצקתית בכפות ידיים ורגליים...". על אף מצבה זה של המנוחה, חודש לאחר מכן הגיעה, בליווי התובע, באמבולנס לבנק דיסקונט והעבירה מחשבונה סך של 200,000 ₪ לטובת התובע.

שנית, העברת הכספים בוצעה מתוך חשש שבית האבות ייסגר או יעבור למקום חדש. בהתחשב במצבה הפיזי הבריאותי והנפשי של המנוחה בתקופה הרלוונטית ובהתחשב בתלות המקיפה והיסודית שהייתה למנוחה בתובע, סביר להניח שהמנוחה חשה איום אמיתי שבית האבות, ששימש עבורה קורת הגג במשך שש שנים וסיפק את כל צרכיה, ייסגר והיא תמצא את עצמה מועברת למוסד חדש, על כל המורכבות והקושי המשתמע מכך (דיירים חדשים, צוות עובדים ורופאים חדש) והיא הייתה חרדה לגורלה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 18-04-20892 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 18-04-20922 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 18-04-20875 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

ומבועתת מאפשרות זו, וכדברי התובע עצמו: "האישה פנתה אלי וזעקה לעזרה..."
(התובע, עמ' 40, ש' 31-32).

שלישית, המדובר בכספים שמהווים את מרבית רכושה של המנוחה "ואמרה לי –
אין לי הרבה כסף בחשבון, יש לי סך הכל 180 אלף ₪. זה מה שיש לי בחשבון.
אתה חייב לעזור לי..." (התובע, עמ' 40, ש' 31-32; עמ' 41, ש' 1).

רביעית, התובע לא טרח לעדכן ברישומי ההוצאות של המנוחה הוצאת סכום זה
מחשבונה של המנוחה, ופשוט בחר להתעלם מכספים אלה.

חמישית, התובע לא דיווח על נטילת כספים אלה, והעיד: "זה היה רצון של ח', היה
ביני לבינה, זה בינינו היא נותנת לי ואף אחד לא צריך לדעת... לא הצהרתי לאף
אחד" (התובע, עמ' 40, ש' 9-1). יש לציין, כי עפ"י חוזר מנכ"ל משרד הבריאות מיום
19.11.2003, יש לדווח על כל התעמרות כלכלית בקשיש (נ/5). חומר הראיות מלמד, כי
איש מחברי צוות בית האבות לא ידע העברת הכספים לתובע. לעניין זה ראו דברי
עו"ס א': "לא ידעתי על הצוואה ולא על משיכת 200,000 ₪" (אבירם, עמ' 20, ש'
3-30; התובע, עמ' 39, ש' 30), ולדבריה אילו ידעה על קבלת הכספים הייתה מביאה
עובדה זו בפני וועדת ההתעמרות: "אני מניחה שכן" (עמ' 20, ש' 29-26). כמו כן, ראו
דברי מר מ', שלא ידע אודות משיכת הכספים (התובע, עמ' 39, ש' 30-31; מ', עמ' 40,
ש' 12-13) ולדבריו אילו היה יודע היה מקים וועדת התעמרות: "יכול להיות שכן,
בהחלט. אם הוא משך" (מ', עמ' 40, ש' 15). גם ג' שעפ"י דבריה הייתה קרובה למנוחה
שנהגה לשתף אותה בכל דבר (ס' 5 לתצהיר ג'), לא ידעה על העברת הכספים הנ"ל:
"לא ידעתי מה הם עושים בחשבון. מה עשתה או מה עשו. לא שיתפה אותי וגם
לא בכמה יש לה... מאיפה אני יודעת?...". (ג', עמ' 32, ש' 17-26).

שישית, התובע לא ערך שום הסכם בכתב בינו לבין המנוחה המסדיר את העניינים
הקשורים לכספים אלה, ובכלל זה מטרת הכספים ומועד השבתם. לדבריו, מטרת
הכספים נועדה על מנת לסייע לו במציאת מקום חלופי לבית האבות (התובע, עמ' 38,
ש' 17-32). כשנשאל התובע האם הכספים הנ"ל היו הלוואה או מתנה, השיב "סוג של

הלוואה" (התובע, עמ' 39, ש' 7) ו"יש מסמך שמשכתי ממנה אלי. שקיבלתי כסף
ממנה. אמרתי לה שברגע שהכל יסתדר, אני מבטיח שיהיה רשום מחלקה להנציח
את שמה וזיכרונה בכלל מח' הזו" (שם, ש' 10-11). גבי ב' אישרה, כי "מנהל בית
האבות הודיע לי שבבניין החדש שנבנה עכשיו לבית האבות יהיה אגף שיקרא
על שם ח.א" (ס' 17 לתצהיר).

שביעית, התובע התחמק ממתן תשובה עניינית אם עמד בהתחייבותו להנציח את שמה
של המנוחה ומה העלות שהייתה כרוכה בכך. לטענתו, הוא רשם בשנת 2019 מחלקה
על שמה בבית האבות הנוכחי שמנהל (התובע, פרו' מיום 22.9.2019, עמ' 39, ש' 16);

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

1 "זה קרה לפני שבוע. עשינו פינת הנצחה" (שם, ש' 27); "ה-200 אלף ש' הושקעו.
2 קיר הנצחה עלה יותר מ-200 אלף ש'. ה-200 אלף ש' הושקעו בהנצחת הגב' ויש
3 על כך הוכחות... היה הסכם שלא צלח עם הבת-ימון, היא נפטרה כבר ואין למי
4 להחזיר... הכסף נשאר אצלי, היא נפטרה והיום הכסף הזה הושקע בהנצחתה...
5 יש מסמכים אגיש הכל. יש תמונה של המקום ויש הכל" (התובע, עמ' 46, ש' 17-
6 26). עוד לטענתו, הסכום שהשקיע בהנצחת המנוחה עלה על הכספים שניתנו לו (שם,
7 עמ' 46, ש' 32-28), אך לא הובאו ראיות המלמדות על הסכום שהושקע. בינתיים, בית
8 האבות בו עבד כמנהל נמכר "...הוא נמכר לעמותת "והדרת פני זקן" וגם אתם יהיה
9 סיכום שאת השלט ישאירו גם אם אהיה שם וגם אם לא... בלי קשר, אני מקווה
10 מאוד ומאמין שבשבועיים הקרובים אני קונה בית אבות ואני בוודאות אקים
11 מחלקה על שם ח'. זה לא היה תנאי למה שהיא נתנה לי, כי מה שאמרתי שאני
12 אעשה, אני אעשה" (התובע, פרו' מיום 10.2.2020, עמ' 38-39, ש' 32-31, 4-2); וגם
13 הפעם התעקש התובע לא לספק מידע באשר לעלות הצבת השלט (שם, ש' 9-6).
14

15 **לבסוף**, התובע התעלם מהנחיות משרד הבריאות, לפיהם אדם שאינו מעוניין לנהל את
16 ענייניו הכספיים בעצמו יכול לבקש סיוע מאדם אחר באמצעות מתן יפוי כח או
17 באמצעות מיני אפוטרופוס לניהול ענייני הרכוש (נ/7). לטענת התובע "...שאלתי גם
18 את משרד הבריאות גם מה עושים. פניתי לעו"ס בשם מרים דר ממשרד הבריאות.
19 היא אמרה- "אם האישה צלולה, אתה לא יכול להכריח אותה שיהיה לה
20 אפוטרופוס. אם היא כל כך רוצה שאתה תנהל לה, מבחינתנו זה בסדר" (התובע,
21 עמ' 41, ש' 7-4). אולם, במענה לפניית ב"כ הנתבע השיבה עו"ס מרים דר במכתב מיום
22 29.10.2019: "...לא זכור לי התייעצות בעניינה של הנ"ל אבל לא נראה לי כי
23 אתן ייעוץ כזה העלול לפגוע בחולה או בטיפול בה ובטח לא לנצל ולעשוק
24 אותה... המלצתי תמיד למנות אפוטרופוס שיטפל בענייני" (עמ' 31, ש' 14-9). ב"כ
25 התובע התנגד להגשת המסמך הנ"ל (שם, ש' 18-17). לטענת התובע, "אני לא יודע
26 מה הציג לגב' מרים דר. היא עו"ס שהתייעצתי איתה על המקרה והיא נתנה אור
27 ירוק להתנהל מול ח'. ח' היא אישה צלולה לכל הדעות ואין ייתכן שלאישה
28 צלולה יעשו אפוטרופוס" (התובע, עמ' 32, ש' 1-3).
29
30

31 לא ברורה היתממות התובע, ונראה לי שלא בכדי בא כוחו טרח והתנגד להגשת המסמך
32 הנ"ל. ההנחיות ברורות, ולא יעלה על הדעת שמנהל מוסד יקבל מדיירת המוסד סכום
33 עתק (שככל הנראה מהווה את עיקר רכושה) מבלי שיפעל לפי ההנחיות או לכל הפחות
34 יקיים וועדה בעניין או ידווח לעו"ס המוסד או למי מעובדיו. הדרך שהדברים נעשו
35 למצער מדליקה נורה אדומה.
36

37 111. במקרה דנן, משקלן המצטבר של העדויות והראיות ובעיקר התלות המקיפה והיסודית
38 שהייתה למנוחה בתובע, התנהלותו של התובע לפני, בעת ולאחר עריכת הצוואה, מצבה
39 הבריאותי והפיזי של המנוחה בעת עריכת הצוואה, נסיבות עריכת הצוואה, יוצרים מארג

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

שלם של נתונים אשר יש בהם כדי לבסס היטב את הטענה בנוגע להשפעתו הפסולה של התובע על המנוחה.

112. לפיכך, מצאתי כי הנתבע הצליח להרים את הנטל הרובץ לפתחו ברמה של מאזן הסתברויות להוכחת קיומה של השפעה בלתי הוגנת של התובע על המנוחה בעת עריכת הצוואה ואילו התובע כשל מלסתור חזקה זו; וכפועל יוצא דין צוואה זו להתבטל.

113. לאור האמור לעיל, אני מקבלת את טענת הנתבע בדבר השפעה בלתי הוגנת, כאמור בסעיף 30 לחוק הירושה.

הצוואה המוקדמת

114. המנוחה עשתה צוואה מוקדמת לפני עו"ד פלדינגר שהעיד, הוא ואשתו, על נסיבות עריכת הצוואה ואופן עריכתה עו"ד פלדינגר, עמ' 25, ש' 17-19, 22; עמ' 26, ש' 15-30; עמ' 27, ש' 1-2; עמ' 28, ש' 1-13; עמ' 30, ש' 22, 26; עמ' 31, ש' 19-20; גב' פלדינגר, עמ' 32, ש' 30). העדויות לא נסתרו. כמו כן, התובע לא הגיש התנגדות לצוואה המוקדמת, לא עתר למינוי מומחה לעניין כושרה של המנוחה להבין טיבה של הצוואה המוקדמת במועד עריכתה, וממילא לא הוכיח אחרת (ס' 14 לסיכומים; ס' 67 לכתב תשובה להתנגדות מיום 6.6.2018). בנוסף, לא הוגשה התנגדות לצוואה המוקדמת ע"י מי מהירשים עפ"י דין.

סוף דבר

115. לפיכך, אני קובעת כדלקמן:

א. ההתנגדות לקיום הצוואה מיום 4.6.2015 (ת"ע 20875-04-18) – מתקבלת; והתובענה לקיום צוואה זו (ת"ע 20892-04-18) – נדחית.

ב. משלא הוגשה התנגדות לבקשה לקיום צוואת המנוחה מיום 31.1.2011 (ת"ע 20922-04-18), ניתנת לצוואה זו תוקף. הנתבע יגיש פסיקתה ערוכה לפי טופס 5 לתקנות הירושה.

ג. התובע ישלם לנתבע הוצאות בסך של 35,000 ₪. הסכום ישולם בתוך 30 יום, אחרת יישא ריבית והפרשי הצמדה כחוק ממועד החיוב ועד מועד התשלום בפועל.

116. פסק הדין מותר לפרסום בהשמטת שמות ופרטים מזהים.

117. המזכירות תשלח את פסק הדין.

ניתן היום, כ' כסלו תשפ"א, 06 דצמבר 2020, בהעדר הצדדים.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 20892-04-18 כ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20922-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 20875-04-18 ש' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

16/10

סגלית אופק, שופטת

1
2
3
4